

Turvattomasti kiintyneen lapsen tukeminen perhehoidossa

Sari Hakanen

Sanna-Mari Stenman

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2025

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

HAKANEN, SARI & STENMAN, SANNA-MARI:
Turvattomasti kiintyneen lapsen tukeminen perhehoidossa

Opinnäytetyö 58 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Joulukuu 2025

Opinnäytetyössä tarkasteltiin kasvatustilanteita, kiintymyssuhteita ja kiintymyssuhdemalleja SOS-Lapsikylän perhehoitajien työn kontekstissa. Tarkoituksena oli selvittää perhehoitajien kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten he voivat tukea turvattomasti kiintyneen lapsen kasvua ja kehitystä sekä millaista tukea perhehoitajat tarvitsevat tässä työssään.

Toiminnallisen opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodosti perhehoito, varhaislapsuus sekä kiintymyssuhdeteoria. Aineisto kerättiin toiminnalliselle opinnäytetyölle ominaisella menetelmällä Ideariihen muodossa. Osallistavan ja rakentavan keskustelun tavoitteena oli tuottaa ammatillinen tuotos, joka palvelee arjen käytänteineen lapsen myönteistä kasvua ja perhehoitajien työskentelyä.

Tulokset osoittivat, että kiintymyssuhde on keskeinen osa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Turvattomasti kiintynyt lapsi kokee epävarmuutta ja stressiä, eikä hän luota siihen, että aikuinen kykenee vastaamaan hänen tarpeisiinsa. Tämä näkyy lapsessa vuorovaikutustaitojen puutteina, tunne-elämän säätelyn vaikeuksina sekä itsesäätelyyn liittyvinä haasteina.

Johtopäätöksinä voidaan päätellä, että turvattomasti kiintyneen lapsen haasteet jatkuvat pitkälle aikuisuuteen, jos lapsi ei saa korjaavia kokemuksia. Sensitiivisesti mentalisoiva aikuinen auttaa lasta siten, että myöhäisemmässä vaiheessa lapsella on paremmat mahdollisuudet eläytyä, käsitellä ja säädellä sekä omia että toisen ihmisen tunteita ja kokemuksia. Arki sijaisperheessä on toisinaan varsin kuluttavaa, jolloin perhehoitajan oma jaksaminen on isossa roolissa. Perhehoitajat tarvitsevat työssään paljon vertaistukea omille ajatuksilleen sekä arjen käytänteisiin. Perhehoitajan on tärkeä pitää huolta omasta hyvinvoinnista.

Jatkotutkimuksena ylisukupolvisuutta olisi mielenkiintoista tarkastella enemmän, sillä sen vaikutusten ymmärtäminen auttaa tunnistamaan sosiaalisia ongelmia. Perhehoitajien traumatietoisuuden lisääminen auttaisi kohtaamaan lapsen entistä sensitiivisemmin. Traumainformoidulla työotteella voidaan myös vaikuttaa ylisukupolvisuuden kierteeseen.

Asiasanat: kiintymyssuhdeteoria, ylisukupolvisuus, perhehoito, varhaislapsuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HAKANEN, SARI & STENMAN, SANNA-MARI:
Supporting an Insecurely Attached Child in Family Care

Bachelor's 58 pages, appendices 9 pages
December 2025

The purpose of the thesis was to find out how SOS-Child Village family carers can support the growth and development of an insecurely attached child and what kind of support family carers need in their work. The aim of the thesis was to highlight the significance of attachment theory in child development and in family care work. The material for the functional thesis was collected through an ideation session about the experiences and views of family carers. The material was analysed using content analysis. A semi-structured theme interview was chosen as the method of the thesis.

The results show that attachment is a key part of the relationship between the child and the parent. It can be concluded that the problems of an insecurely attached child persist well into adulthood if the child does not have corrective experiences from a sensitively mentalizing adult. Family carers also need a lot of peer support for their own thoughts and everyday situations.

Further research is needed on multi-generational cycle. A trauma-informed approach could help with the multi-generational cycle and ensure a more sensitive encounter with the child.

Key words: attachment theory, multigenerational, family care, early childhood

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	PERHEHOITO JA YHTEISTYÖKUMPPANINA SOS-LAPSIKYLÄ	7
2.1	Laki lapsen suojana	7
2.2	SOS-Lapsikylä	9
3	VARHAISLAPSUUDEN SOSIOEMOTIONAALINEN KEHITYS	11
3.1	Sosiaaliset taidot	11
3.2	Kolme ensimmäistä vuotta luovat kiintymyssuhteen perustan	12
3.3	Leikki rakentaa lapsen tulevaisuutta	15
4	KIINTYMYSSUHTEET	17
4.1	Kiintymyssuhteen muodostuminen	17
4.2	Kiintymyssuhteet ja kiintymyssuhdemallit	20
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
5.1	Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
5.2	Tutkimusmenetelmä	23
6	AINEISTON KERÄÄMINEN	24
6.1	Aineiston kerääminen, suunnittelu ja valmistelu	24
6.2	Ideariihä, etäyhteydellä	25
6.3	Ideariihä, lähitapaaminen	26
7	AINEISTON ANALYSOINTI	27
7.1	Sisältöanalyysin vaiheet	27
8	TULOKSET	29
8.1	Turvaton kiintymyssuhde arjessa perhehoitajan kokemana	29
8.2	Lapsen ja perheen tuki ja onnistumiset arjessa	31
8.2.1	Lapsen kasvun tuki	33
8.2.2	Varhainen tuki	35
8.3	Millä tavoin perhehoitajia tulisi tukea heidän työssään	36
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
9.1	Ylisukupolvisuuden vaikutukset lapsessa	38
9.2	Perhehoitajien PACE-asenne ja rakkaus	40
9.3	Leikki lapsen kehityksen tukena	42
9.4	Pohdinta	43
9.5	Eettinen tutkimusote	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	50
	Liite 1. Ideariihien haastattelun runko	50
	Liite 2. Suostumuslomake	51
	Liite 3. Tiedote	52
	Liite 4. Ideariihimateriaali 1–4	53
	Liite 5. Muutostiedote	57
	Liite 6. Palautekysely	58

1 JOHDANTO

Turvallinen kiintymyssuhde syntyy Sinkkosen (2020) mukaan silloin, kun lapsi saa elää ennakoivassa vuorovaikutuksessa ja kokee kaikki tunteet ilman pelkoa ja tunnetta siitä, että joutuu rangaistuksi tai hylätyksi. (Sinkkonen 2020, 22 %.) Keltikangas-Järvinen (2012a) puolestaan toteaa, että ”huono hoiva” altistaa lasta turvattomalle kiintymyssuhteelle. Turvaton tai välttelevä kiintymyssuhde ei kuitenkaan aina tarkoita lapsen täydellistä laiminlyömistä, vaan jatkuva välinpitämättömyys ja epäsensitiivinen käytös saa aikaan muutoksia aivojen välittäjäaineissa ja sitä kautta lapsen käytöksessä. (Keltikangas-Järvinen 2012a, 16 %.)

Kiintymyssuhdeteoria kiinnostaa meitä monin tavoin ja olemme miettineet mm. sitä, että miten paljon ylisukupolvisuudella on vaikutusta kiintymyssuhteiden syntyyn? Kuinka paljon esimerkiksi siirrämme omia malleja lapsillemme? Voiko huonon käyttäytymismallin siirtymistä perheen sisällä estää jotenkin ja mitkä ovat ne keinot? Mielenkiintoisena pidämme myös perhehoidossa kasvaneiden lasten kiintymyssuhteita. Miten näiden kyseisten lasten mahdollisuudet muodostaa turvallinen kiintymyssuhde onnistuu kaikkien erojen, kaltoinkohteluiden ja hylkäykseen tunteen jälkeen? Näihin syihin pohjautuen opinnäytetyömme aiheeksi valikoitui turvattomasti kiintyneen lapsen tukeminen perhehoidossa.

Tulevaisuudessa sosionomeina työskennellessämme meidän on mahdollista kohdata kiintymyssuhteessa kaltoinkohdelluita lapsia esimerkiksi perhehoidossa. Kiintymyssuhdeteoriaan perehtymällä, pyrkimällä ymmärtämään kiintymyssuhteen muodostumista ja sen haurautta sekä huomioimalla lapsen edun toteutumista turvalliseen kiintymyssuhteeseen voimme löytää keinoja näiden lasten ymmärtämiseen ja olla omalta osaltamme tukemassa lasten myönteistä kasvua.

Opinnäytetyössämme tarkastelemme SOS-Lapsikylän perhehoitajien työn näkökulmasta kiintymyssuhteita sekä kiintymyssuhdemalleja. Tarkoituksena on selvittää, perhehoitajien näkemyksiä siitä, miten he voivat tukea turvattomasti kiintyneen lapsen kasvua ja kehitystä sekä millaista tukea perhehoitajat tarvitsevat tässä työssään.

Opinnäytetyömme tavoitteena on kiintymyssuhdetiedon näkyväksi tekeminen lapsen kehityksessä ja kasvatussuhteeseen perustuvassa työssä. Tarkastelemme turvattoman kiintymyssuhteen vaikutuksia lapsen kasvuun, kehitykseen ja käyttäytymiseen. Yhteisen pohdinnan tavoitteena on lisätä perhehoitajien tietoisuutta ja osaamista aiheesta.

Toteutamme opinnäytetyön yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa perhehoidon kokemuksia ja näkemyksiä hyödyntäen. Opinnäytetyö on laadullinen ja aineisto kerätään toiminnallisella menetelmällä. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutetaan virtuaalisessa ideariihessä. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös tuottaa materiaalia SOS-Lapsikylälle perhehoitajien työn tueksi toimivista tukikeinoista arjen haastaviin tilanteisiin.

2 PERHEHOITO JA YHTEISTYÖKUMPPANINA SOS-LAPSIKYLÄ

2.1 Laki lapsen suojana

Perhehoitolain (263/2015) 3 § mukaan perhehoito on henkilön hoitoa tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Lain tavoitteena ja tarkoituksena on antaa hoidettavalle mahdollisimman koti- sekä perhekeskeinen hoito huomioiden hoidettavan yksilölliset tarpeet. Perhehoitolailla halutaan mahdollistaa hoidettavalle tämän läheiset ihmissuhteet sekä edistää perusturvallisuuden tunnetta ja sosiaalisia suhteita. (Perhehoitolaki 263/2015.)

Perhehoitolaissa (263/2015) määritetään mm. perhehoitajan kelpoisuutta, perhe-kodin olosuhteita, hoidettavien määrää sekä tukea ja koulutusta, johon myös kuuluu perhehoitajien ennakkovalmennus. Perhehoitolaissa (263/2015) on omat pykälänsä myös kustannusten korvaamiselle, hoitopalkkion maksamiselle, sopimuksille perhehoidon järjestämisestä ja toimeksiannosta sekä hoidon valvonnalle. Aranevan (2018) mukaan lapsen hoitoa, huolenpitoa, kasvatusta, turvallisuutta sekä perhehoitajan asemaa sijaishuollossa olevaa lasta kohtaan ohjaa perustus- (731/1999), lastensuojelu- (417/2007) ja hallintolaki (434/2003) sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Ohjaavia sopimuksia ovat kansainväliset ihmisoikeus- ja lasten oikeuksien sopimukset. (Araneva 2018, 7.) Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) 4 § oikeuttaa asiakkaan saada laadultaan hyvää hoitoa ja kohtelua ilman syrjintää. Asiakkaan ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä on kunnioitettava. 4 § ohjeistaa huomioimaan asiakkaan toivomukset, mielipiteen, edun, yksilölliset tarpeet, äidinkielen sekä kulttuuritaustan. (Laki sosiaalihuollon asemasta 812/2000.)

Lasten oikeuksien sopimus velvoittaa mm. lapsen kuulemisen, näkemyksen ja mielipiteen huomioon ottamisen häntä koskevissa asioissa. Lapsen on saatava vaikuttaa mielipiteillään sijoituspaikan valintaan ottamalla huomioon lapsen kehitys- ja ikätaso. (Araneva 2018, 34–37.) Parhaimmillaan esimerkiksi perhehoitoon sijoittamisesta päätetään lapsen, vanhempien ja sosiaalityöntekijän yhteistyönä.

Sijaishoitopaikan valintaan vaikuttavat lapsen edun lisäksi esim. lapsen tuen tarpeisiin vastaaminen, sisarussuhteiden ja muiden ihmissuhteiden jatkuminen sekä hoidon jatkuvuus. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on tehtävä valinta parhaiten lapsen edun mukaisesta sijaishuollon järjestämistavasta. Perhehoitoa, laitoshoidon ja muuta lapsen tarpeita vastaavan tapaa vertaillaan keskenään ja valitaan parhaiten lapsen etua huomioiva hoitopaikka. Vertailevan arvioinnin avulla pyritään löytämään lapsen sijaishuollon järjestämistavoista parhaiten hänen elämäänsä ja kehitystään kokonaisvaltaisesti turvaava ja hoivaava taho. (Araneva 2018, 135–137, 143–145.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun ryhdytään kiireellisiin lastensuojelutoimenpiteisiin lastensuojeluasian vireille tulon takia tai tehdään lastensuojelutarpeen selvitys. Jos palvelutarpeen arvioinnissa lastensuojeluviranomainen arvioi, että lapsen kehitys tai terveys vaarantuvat, kasvuolosuhteet eivät turvaa niitä tai lapsi itse vaarantaa olosuhteita käyttäytymisellään, aloitetaan asiakkuus. Asiakkuus voi alkaa myös, jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti, lastensuojelun asiakkuudelle on tarvetta tai perhe saa lastensuojelun tukitoimia ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista. Lastensuojelulaki ohjaa tekemään palvelutarpeen arvioinnin seitsemän päivän kuluessa tiedon saavuttua lastensuojeluun. (Araneva 2018, 66–67.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalityöntekijän tekemän palvelutarpeen arvioinnin lapsen tilanteesta on viimeistään saatava valmiiksi kolmen kuukauden sisällä sen vireille tulosta. Sosiaalityöntekijä pohtii lapsen kasvuolosuhteita, vanhempien tai huoltajien mahdollisuuksia huolehtia ja kasvattaa lasta sekä tarvetta lastensuojelutoimenpiteille. Jos yhteenvetoa laatiessaan sosiaalityöntekijä tulee päätökseen lastensuojelun toimenpiteiden tarpeesta, aloitetaan asiakassuunnitelman laatiminen sekä mietitään lapsen etu huomioon ottaen tarvittavat tukitoimet, mahdolliset sijoitukset ensisijaisen kodin ulkopuolelle tai huostaanotot. (Hämeen-Anttila 2017, 230–231.)

Jos sosiaalityöntekijä arvioi lapsen sijoituksen lastensuojelun tai avohuollon tukitoimena olevan välttämätön lapsen tilanteen huomioiden, voidaan lapsi sijoittaa esimerkiksi perhehoitoon joko yksin tai perheen kanssa. Lastensuojelulain perus-

teella voidaan lapsi sijoittaa myös kiireellisesti esimerkiksi perhehoitoon, jos siihen vaadittavat kriteerit tilanteessa täyttyvät lapsen edun, turvallisuuden ja kehityksen turvaamiseksi. Avohuollon tukitoimenpiteisiin tarvitaan vanhemman tai vanhempien sekä 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. (Araneva 2018, 72.)

Araneva (2018) kertoo lastensuojelun perhehoidon tarkoituksena olevan ensisijaisen kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito, kasvatusta ja huolenpito. Lastensuojelun perhehoitoa voidaan järjestää joko avohuollon tukitoimena tai lastensuojelun sijoituksena. Perhehoitoa järjestetään yksityisessä perheessä tai ammatillisessa perhekodeissa. (Araneva 2018, 9 & 96–97.) Perhehoitajan tehtävänä on mm. turvata lapsen kehitys, terveys ja kokonaisvaltainen hyvinvointi, luoda lapselle rajoja ja rakkautta iän ja kehitystason mukaisesti, lapsen vastuullinen kasvattaminen ja itsenäistymisen tukeminen, tarjota kodinomainen kasvuympäristö, kohdella lasta yhdenvertaisesti sekä kunnioitettava lapsen perus- ja ihmisoikeuksia. (Araneva 2018, 186–189.)

2.2 SOS-Lapsikylä

SOS-Lapsikyläsäätiö ja SOS-Lapsikylä ry muodostavat Suomen SOS-Lapsikyläorganisaation. Ensin mainittu on vastuussa lapsikylätoiminnasta Suomessa. Jälkimmäinen on kansalaisjärjestö ja tukijana SOS-Lapsikyläsäätiön toiminnassa. SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon järjestö, jonka tavoitteena on edistää lasten oikeuksia, tukea lapsia ja nuoria kasvun matkallaan sekä auttaa heikossa asemassa olevia lapsia ja perheitä Suomessa sekä maailmalla. Suomessa SOS-Lapsikylä on toiminut vuodesta 1962 ja on jäsenenä kansainvälisessä kattojärjestössä SOS Children's Villages. SOS-Lapsikylä toimii asiantuntijatahona lastensuojelun asioissa ja tuottaa hyvinvointialueille sekä perheille palveluita Suomessa. (Meistä. 2025.)

SOS-Lapsikylän visiona on olla mahdollistamassa lapsille ja nuorille heidän tarvitsemaansa tukea kasvaessaan omien mahdollisuuksiensa kokoiseksi. SOS-

Lapsikylän missiona on auttaa lapsia ja nuoria kasvamaan perheissä niin Suomessa kuin koko maailmassa. SOS-Lapsikylän arvoina ovat rohkeus, luottamus, sitoutuminen, vastuullisuus ja vaikuttavuus. (Meistä. 2025.)

SOS-Lapsikylän työmuotoina ovat ennalta ehkäisevä työ sekä lastensuojelupalvelut. Edellä mainitun työn tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden lisääminen, lasten oikeuksien toteutuminen ja kestävämmän tulevaisuuden mahdollistaminen. (Ehkäisevä työ. 2025.)

SOS-Lapsikylän lastensuojelupalveluiden yhtenä työmuotona on perhehoito, jossa palvelu muokataan sijoitettavan lapsen ja perhehoitajan tarvitseman tuen perusteella. Perhehoidossa keskeistä on dialoginen työskentelyote, perhehoitajien ammatillisuuden kehittäminen ja sijoitetun lapsen kiintymyssuhteen vahvistaminen. Perhehoidon ominaispiirteitä ovat lapsen yksilöllisten tarpeiden huomiointi, säännöllinen yhteydenpito lapsen läheisverkoston kanssa, koulunkäynnin tukeminen, turvallisen ihmisten ja sijaishuoltoapaikan tarjoaminen, lapsen ikätasoisesta osallisuuden mahdollistaminen oman elämän asioiden päättämisessä ja itenäistymisen tukeminen. (Lastensuojelupalvelut. 2025.)

Yhteistyökumppanimme toimii SOS-Lapsikylä ja yhteyshenkilöinä opinnäytetyön ajan ovat toimineet laatujohtaja, sosiaalihoaja, valmennus- ja koulutuskoordinaattori, PRIDE-valmentaja sekä palveluvastaava. Yhteistyötahomme ei ole sidottu tiettyyn kaupunkiin tai osaan Suomea, sillä opinnäytetyöhömme osallistuneet perhehoitajat olivat eri kaupungeista. Samoin yhteyshenkilömme työskentelevät eri puolilla Suomea.

Marraskuussa 2024 teimme alkutiedustelut palveluvastaavalle, joka ohjasi meidät ottamaan yhteyttä laatujohtajaan. Laitoimme tiedustelun yhteistyöhalukkuudesta opinnäytetyömme työelämän yhteiskumppaniksi laatujohtajalle. Pian pidimme Teams-palaverin aiheen tiimoilta ja aloitimme yhteistyön. Keskustelumme perusteella kävi ilmi, että perhehoitajat halusivat lisää tietoa kiintymyssuhteista sekä hyviä toimintatapoja arjen tilanteisiin. Sovimme tuottavamme opinnäytetyömme tuloksista SOS-Lapsikylälle materiaalia, josta he voivat halutesaan itse tuottaa oppaan.

3 VARHAISLAPSUUDEN SOSIOEMOTIONAALINEN KEHITYS

3.1 Sosiaaliset taidot

Keltikangas-Järvinen (2012) toteaa sosiaalisten taitojen oppimisen lähtevän lapsella liikkeelle niin varhaisessa vaiheessa ja sellaisten kokemusten kautta, joita on vaikea ymmärtää sosiaalisten taitojen ensimmäisiksi peruskiviksi. Empatian merkitys ei kuitenkaan ole noussut arvostuksessa kovin korkealle, kun puhutaan lapsen sosiaalisesta kehityksestä. (Keltikangas-Järvinen 2012a,0, 25 %.)

Empatiataidot syntyvät ihmisten välisistä sanattomista ja sanallisista viesteistä. Jotta hoivaaja voi olla sensitiivinen, on hänen ymmärrettävä lapsen signaaleja. Hoivaajan tulee peilaten osoittaa lapselle asianmukaisia tunteita käyttäen tilanteeseen sopivaa elehdintää ja äänenkäyttöä. Tärkeää on, että vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa vauva on aktiivinen osapuoli eli vauvan käyttäytyminen vaikuttaa hoivaajan käyttäytymiseen. Mitä oikea-aikaisemmin ja luotettavammin hoivaaja vastaa aloitteisiin ja tunteisiin, sitä paremmin lapsi kokee hallitsevansa vuorovaikutusta. Tällöin lapsi usein rauhoittuu ja kielteiset tunteet vähenevät. (Sinkkonen 2018a, 65–66, 67 %)

Sinkkonen (2020) puolestaan toteaa, että lapsen tarve kiinnittyä hoivaajaan on sisäsyntyistä. Pienen vauvan suhde hoivaajaan organisoituu systeemiksi, joka aktivoituu, turvallisuuden tunteen laskiessa. Kiintymyssuhdesysteemin aktivoituminen näkyy lasten käyttäytymisessä eri tavoin. Käyttäytymisen tarkoituksena on saada hoivaajan huomio sekä saada tulemaan hänet lähelle. (Sinkkonen 2018a, 12–13 %.)

Peilisolujärjestelmä auttaa lasta ymmärtämään hoivaajan aikeita. Peilisolujärjestelmä on monta aivoaluetta kattava hermoverkosto, joka muovautuu kehityksen aikana. Sinkkoson (2020) mukaan peilisolujärjestelmässä matkiminen on olennaista, sillä se johtaa monenlaiseen oppimiseen. Näkö- ja kuuloaistin välityksellä tuleva informaatio muuttuu peilisolujärjestelmässä tilanteisiin sopiviksi liikemalleiksi. Noin kolme ensimmäistä kuukautta pieni vauva tarvitsee hoivaajaltaan täydellistä peilaamista. (Harin 2007) mukaan tämän jälkeen sosiaalinen matkiminen

eli peilautuminen muovautuu aivokuoren ja limbisen järjestelmän ohjauksessa ja mukaan tulevat empatian aivomekanismit. (Sinkkonen 2020, 65–66 %)

Keltikangas-Järvinen (2012b) toteaa, että pienelle vauvalle voi syntyä stressi, kun hoivaaja ei vastaa vauvan käyttäytymiseen. Sikiön stressi voi johtua hapen puutteesta, mikä on aiheuttanut stressitilan. Sikiö reagoi äidin suureen kortisolitasoon, joka on voinut nousta äidin jatkuvan unenpuutteen, huonon raskauden aikaisen terveyden- tai äidin oman stressitilan takia. Stressitilan voi aiheuttaa vauvan joutuessa huutamaan nälän takia pitkään tai lapsen herätessään yksin pimeässä ja peläten. Lapsi reagoi stressiin eri tavoin kuin aikuinen ja tästä syystä se saattaa vaikuttaa aikuisen silmiin jopa rauhallisuudelta. (Keltikangas-Järvinen 2012b, 77–78.)

Sinkkonen (2018b) mukaan, suurimmaksi stressin aiheuttajaksi pienellä lapsella, muodostuu eron joutuminen hoivaajastaan. Lapsi itkee ääneen ja toivoo turvallisen aikuisen tulevan, ottavan syyliin ja lohduttavan häntä. Kun lapsen turvallinen hoivaaja saapuu, saattaa itkun volyyymi nousta ja voimistua. Syy tähän on lapsen kiintymyssuhteen turvallisuudesta hoivaajaa kohtaan. Lapsi uskaltaa tuoda häntänsä kaikkien ihmisten ilmoille, koska on saanut elää turvallisessa kiintymyssuhteessa. Toisin on turvattomissa kiintymyssuhteissa eläneillä lapsilla. He eivät voi luottaa hoivaajan auttavan heitä tarvittaessa. (Sinkkonen 2018b, 156–157.)

3.2 Kolme ensimmäistä vuotta luovat kiintymyssuhteen perustan

Ihmisen minätarina eli narratiivinen identiteetti on elämän mittainen matka, jossa kokemukset kehittyvät ja muovaantuvat erilaisiksi tarinoiksi. (Ropo 2015) mukaan identiteetti on paikkaan ja aikaan sidottu, joten se ei ole pysyvä piirre tai ominaisuus. Tarina muuttuu kuulijan, tilanteiden ja ajankohdan mukaan. Narratiivinen identiteetti on kielellinen kuvaus tulkinnoista ja merkityksistä, joita liitämme itseemme. Toisin sanoen narratiivien avulla järjestellemme toimintaamme ja kokemuksiamme ajallisesti merkityksellisiksi kokemuksiksi. Näissä kokemuksissa tapahtumat, ilon ja surun kokemukset sekä yllättävät käännteet nivoutuvat yhteen. (Juusola 2023, 10 %.)

Varhaislapsuudessa olennaista on se, että millaista minätarinaa lapselle ylläpidetään. (Meskanen 2023) on tässä yhteydessä nostanut esiin opitun mallin merkityksen. Opitulla mallilla on suuri vaikutus siihen, miten ihminen näkee kehonsa ja kokee itsensä. Eli jos lapsi kokee hyväksyntää ja lempeitä katseita, kokee hän todennäköisemmin silloin itseään kohtaan myötätuntoa. Jos taas lasta on paheksuttu tai kritisoitu, on silloin luonnollista, että lapsi kokee huonommuuden tunnetta. Mikäli lapsi kokee vähättelyä tai hänet on jätetty yksin tunteidensa kanssa, voi lapsen olla vaikea oppia tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteita (Juusola 2023, 10, 33, 49 %.) Golding (2014) näkemys asiasta on, että lapsi alkaa pitämään itseään vanhemmiltaan saaman kokemuksen mukaisena. Näiden kokemusten myötä pienen lapsen minäkäsitys ja itsetunto syntyy ja syvenee. (Golding 2014, 105.)

Lapselle ylläpidetyn minätarinan ja kiintymyssuhteen lisäksi synnynnäinen temperamentti vaikuttaa siihen, miten lapsi käyttäytyy ja toimii sosiaalisissa tilanteissa. Varautunut tai ujo lapsi saattaa tarvita paljon vanhemman turvaa, kun taas aktiivinen lapsi saattaa rakentaa itselleen useita vuorovaikutustapahtumia, mutta hänen sosiaaliset taitonsa eivät kuitenkaan riitä tapahtumien hallintaan. (Keltikangas-Järvinen 2012a, 24.)

Riippumatta lapsen temperamentista, jokainen lapsi hyötyy ennakoivasta ohjauksesta, koska eivät itsenäisesti kykene hallitsemaan tunteitaan ja säätelemään käytöstään tarkoituksenmukaisesti (Keltikangas-Järvinen 2012a, 24.) Siksi ensiarvoisen tärkeää on ottaa huomioon yksilölliset viestintätavat ja henkilökohtaiset tarpeet, jotta kasvua voidaan tukea kohti täyttä potentiaalia (Trogen 2021, 39).

Lapsen viestien ymmärtäminen on tärkeää paitsi sosiaalisen ja emotionaalisen, mutta myös kielellisen kehityksen kannalta. Sinkkosen (2019) mukaan lapsen synnynnäinen kielen kyky ei yksin riitä vahvistamaan kielen kehittymistä, vaan siihen tarvitaan keskushermoston kypsyminen sekä syvä tunneside. Usein erillisyyden kokemus toimiikin kielen kehityksen kimmokkeena. Lapsen on ikään kuin pakko pukea ajatuksensa sanoiksi. Kielen avulla lapsi pystyy ilmaisemaan tunteitaan ja tarpeitaan tullen näin kuulluksi. Kielen avulla lapsi pystyy jäsentämään

ja selventämään erilaisia asioita sekä vahvistaa omia sekä toisen käsityksiä. (Sinkkonen 2019, 14 %.)

Kolmevuotiaana lapsi ymmärtää ajoittain jo toisen ihmisen tunteita. Lapsi osaa erottaa toisen tunteet omistaan ja alkaa osoittamaan empatiaa. Neljävuotiaana lapsi ymmärtää, että samassa tilanteessa oleva ihminen, voi kokea aivan erilaista tunnetta. Viisivuotiaana lapsi ymmärtää toisen mielen eroavaisuuksia silloin, kun kokee tilanteen turvalliseksi. (Keltikangas-Järvinen 2012a, 25–26 %; Mattila & Rantala 2019, 11 %.) Lampi (2025) toteaa, että pienten lasten kohdalla tunteet ovat ajatusten ja sanojen lisäksi hyvin kokonaisvaltaisesti aistillisia ja kehollisia kokemuksia. On tärkeää, että vanhempi auttaa lasta kanssasäätelemään tunteita, jolloin lapsi oppii jäsentelemään kokemukset tiedollisesti. Kognitiivisten taitojen kehittyessä lapsi ymmärtää tunteita paremmin ja oppii tunnistamaan syy-seuraussuhteita. (Lampi 2025, 33 %.)

3–5-vuotiaiden lasten kehityksessä ja toiminnassa korostuu vertaisryhmän merkitys. Yhdessä toimiminen vahvistaa sosiaalisten taitojen kuten vuorovaikutus-, empatia- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittymistä. Keskushermoston nopea kasvuvaihe tapahtuu 6–8-vuotiaana. Tämä vaihe tukeekin juuri koulun aloittavaa lasta, joka haluaa oppia uutta ja rakentaa pysyvimpiä kaverisuhteita. Aivot saavuttavat kokonaistilavuutensa tyttöjen kohdalla 11–12-vuotiaana. Poikien kehitys tapahtuu muutamia vuosia myöhemmin. Kyseisessä iässä poikien on usein vaikea vielä säädellä omia tunteita ja käyttäytymistä, kun taas tytöt osaavat pohdiskella jo erilaisia pulmia, tunteita sekä ihmisten välisiä suhteita. (Sinkkonen 2020, 29 %.)

Lapsen kognitiivisen kehityksen vaiheista Keltikangas-Järvinen (2012b) käyttää nimitystä maturaatio eli kypsyminen. Psykkinen kehitys tapahtuu aivoissa muun biologisen kehityksen myötä. Tämä tarkoittaa sitä, että asiat tapahtuvat omassa järjestyksessään sekä oppiminen tapahtuu tiettyinä ikäkausina. Jokaisella ikäkaudella on omat kehitystehtävänsä ja kasvatuksen tulee rakentua niiden mukaisesti. Sillä varhaisilla ikävuosilla on merkittävästi vaikutusta sosiaalisten taitojen syntymiseen sekä kykyyn olla yhdessä muiden kanssa. (Keltikangas-Järvinen 2012b, 16–19.)

3.3 Leikki rakentaa lapsen tulevaisuutta

Leikki on merkittävä osa lapsen eheää kasvua ja kehitystä. Leikki avaa lapselle luovuuden maailman mahdollistaen psyykkisen autonomian kokemuksen sekä identiteetin ja voimavarojen kehittymisen. (Sinkkonen 2020, 17 %.) Hintikka ym. (2004) mukaan leikki ei saa olla suoritus, vaan sen kuuluu syntyä leikkimisen halusta ja ilosta. Lapsilähtöistä leikki on silloin, kun sille on uhrattu aikaa ja ajatuksia, aikuisen on sukelleettava lapsen maailmaan, jotta pystyy ymmärtämään lapsen leikkiä. (Hintikka & Helenius & Vähänen 2004, 5–6, 25.)

Sinkkonen (2020) on todennut, että jo vauva-arjessa tulisi näkyä yhteinen ilo. Vauva ei kuitenkaan itse osaa tehdä aloitetta, siksi vanhemman tulee herättää lapsessa leikin siemen. Alkuun leikki voi näyttäytyä lempeinä katseina, joihin molemmat vastaavat hymyllä. Tämän jälkeen mukaan liitetään muita elementtejä kuten ääniä ja eleitä. Vastavuoroinen kukkuu- tai kutittamisleikki herättää vauvassa voimakkaita ilon tunteita, jolloin yhteys vanhempaan vahvistuu. (Sinkkonen 2020, 16–17 %.)

Kolmevuotiaalle leikki on jo koko maailma. Leikkiessään hän puhkuu itsevarmuutta, intoa ja energiaa. Kolmevuotias leikkii erilaisia mielikuvitus- ja roolileikkejä, joiden kautta hän pyrkii ilmentämään itseään ja ymmärtämään asioita, joita aikuisten maailmassa tapahtuu. Aikuisten maailmassa lapsi väistämättä joutuu kohtaamaan myös pettymyksiä ja tiedostamattaan tulee leikeissä kehittäneeksi myös tunne-elämän taitoja. (Hintikka ym. 2004, 16, 25.)

Eheää kokonaisuutta tulevaisuutta varten lapsella tulisi olla (Pulkinen) mukaan kokemuksia kolmesta eri näkökulmasta. Näitä ovat minä osaan, minä taidan ja minulla on. Vanhemman tulee sallia lapsen kokeilla leikeissä erilaisia rooleja. Tällöin lapsi uskaltaa rohkeammin olla oma itsensä, joka auttaa myös oman identiteetin rakentamisessa ja ajattelun kehittymisessä. Vanhemman myönteinen vuorovaikutus puolestaan vahvistaa lapsen minä olen-kokemusta samalla tukien emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. (Hintikka ym. 2004, 16, 25 & 27.)

Nelivuotiaasta eteenpäin lapsen elämä keskittyy hyvin paljon omien taitojen ympärille. Osaava lapsi janoaa vanhemman huomiota ja positiivisia sanoja. On tärkeää huomioida mitä lapsi osaa, mutta vielä tärkeämpää on kuitenkin nähdä lapsen olemassaolo. Jos lapsi kokee, että leikistä ei saa syntyä sotkua tai meteliä, viestittää se herkästi hänelle, että aikuinen ei pidä lapsen touhuista. Tällöin lapsi usein leikkii vanhemman katseilta piilossa tai lopettaa sen kokonaan, jotta ei menettäisi turvallista aikuista läheltään. (Hintikka ym. 2004, 16, 25, 27–29.)

Lapsi tarvitsee aikuisen luomaan leikille turvalliset puitteet. Aikuisen tulee olla tietoinen leikin etenemisestä ja auttaa lasta vain sen verran, kun se oikeasti on tarpeen. Lev. S. Vygotskyn (1896–1934) käytti tästä vaiheesta nimitystä lähikehityksen vyöhyke. Käsite kuvaa lapsen olemassa olevia taitoja ja saavutettavia taitoja. Teoriassaan Vygotskyn on esittänyt, että jos halutaan saada tietoa, miten lapsen taidot kehittyvät, on lapsen saatava olla vuorovaikutuksessa toisen lapsen kanssa. (Hintikka ym. 2004, 30, 43–44.)

Leikki, jonka idean lapsi jakaa toisen kanssa, tarjoaa mahdollisuuden harjoitella sosiaalista vuorovaikutusta. Yhteisleikki kehittää myös lasten organisointi- ja konfliktien ratkaisutaitoja, sillä leikkijöiden on huomioitava toisiaan ja suunniteltava leikin kulku yhdessä. Jokainen lapsi tuo leikkiin omat kokemuksensa, joita yhdistelemällä luodaan uusia merkityksiä-(Hintikka ym. 2004, 47, 49.)

Leikki ja leikillisuus on erinomainen tapa käsitellä lasten tunteita ja kokemuksia. Trogen (2021) mukaan esimerkiksi pelkotiloja käsitellessä tavoitteena on, että pelottava ajatus tai hallitsematon mielikuva muutetaan hallituksi ja positiiviseksi kokemukseksi. Leikillisyyden kautta lapsi oppii vaikuttamaan ajatuksiin ja tunteisiin ja ajan myötä oppii muuttamaan käytöstään. On kuitenkin hyvä muistaa, että mikä osoittautuu toimivaksi tavaksi yhdellä henkilöllä, ei tuotakaan samanlaista tulosta toisella. Leikin tulee aina kunnioittaa lapsen kokemuksia, eikä se saa ylittää henkilökohtaisia rajoja. Trogen (2021, 60–61 %.)

4 KIINTYMYSSUHTEET

4.1 Kiintymyssuhteen muodostuminen

Sinkkonen (2015) nostaa esiin John Bowlbyn ja Mary Ainsworthin olleen kiintymyssuhdeteorian luoja ja työtovereita. Bowlby kehitti 1900-luvulla kiintymyssuhdeteorian, jonka ajatellaan olevan yksi keskeisimmistä ihmisen psyykkisen kehityksen teorioista. (Sinkkonen 2015, 23.) Bowlby kiinnostui 1950-luvulla eläintutkijoiden havainnoista eläinten leimautumiskäyttäytymisestä ja huomasi ihmislapsilla olevan samankaltainen järjestelmä (Sinkkonen 2018b, 16–17).

Ainsworth puolestaan kehitti kiintymyssuhdeteoriana eteenpäin omien tutkimustensa avulla (Sinkkonen 2015, 23). Ainsworth loi turvallisen perustan käsitteen ja määritteli sensitiivisyyden tarkoittavan äidin herkkää ja oikea-aikaista reagointia lapsen tarpeisiin. Vuonna 1963 aloitettu Baltimoren tutkimus tarkasteli äiti-lapsiparien yhteistoimintaa kodeissaan ja tutkimusten tuloksena syntyi tunnettu vierastilanne-menetelmä (Strange Situation Procedure eli SSP). Ainsworth kehitti mm. Mary Mainin ja Patricia Crittendenin avulla vierastilanne-menetelmän luokituksia, jotta myös laiminlyötyjen ja kaltoinkohdeltujen lasten kiintymyskäyttäytymisen tavoittaisivat luokitukset. (Sinkkonen 2018b, 17, 32–35).

Keskeistä sosiaalisten taitojen oppimisessa on siis lapsen ja hoivaajan välinen kiintymyssuhde. Lapsen kolme ensimmäistä vuotta ovat kehityspsykologisesti tärkeitä vuosia, sillä ne vaikuttavat sosiaalisten aivojen syntymiseen. Ensimmäisinä ikävuosina luodaan perusta myös omalle minäkäsitykselle sekä ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. (Keltikangas-Järvinen 2012a, 6 %.)

Sinkkonen (2018b) mukaan vauva kiinnittyy häntä lähimpänä olevaan hoitajaan, joka vastaa vauvan tarpeisiin joko sensitiivisesti, etäisesti, laiminlyövästi tai vihaisesti. Yleisimmin hoitajana on vauvan äiti. Tuoksut, kosketukset, kuuloaistimukset sekä imetys aikaansaavat vauvan ja hoitajan kiinnittymisen yhteen herkästi. Vauva hälyttää itkullaan hoitajan paikalle, joka poistaa itkua aiheuttaneen seikan. Kasvaessaan vauva pystyy vaikuttamaan hänen ja hoitajan väliseen etäi-

syyteen liikkumalla itse esim. ryömien, kontaten tai kävellen sekä hoitajan käytökseen itkien, jokellellen tai hymyillen. Jos hoivaaja reagoi samanlaisella sensitiivisellä käytöksellä vauvan tarpeisiin, muodostuu vauvalle ennakoitava syyn ja seurauksen ketju. Jos hoivaaja ei reagoi vauvan tarpeisiin tai reagoi niihin epä johdonmukaisesti, aiheuttaa se turvattomuuden tunnetta. Hoivaajan ollessa esim. masentunut tai päihteiden käyttäjä voi vauvalle aiheutua hylkäämisen tai eron kokemusten tunteita hoivaajan ollessa fyysisesti läsnä, mutta psyykkisesti poissa. (Sinkkonen 2018b, 39–40.)

Vauvan tarpeisiin vastaaminen jättää muistijälkiä vauvan muistiin. Samankaltaisesti toistettuna kymmeniä kertoja niistä muodostuu representaatioita eli yleistyksiä hetkistä. Vähitellen hetkistä muodostuu isompia kokonaisuuksia samalla tavalla tapahtuen. Näistä muodostuu sisäisiä toimintamalleja, joissa muistijäljet, hoivaajan saatavuus tarvittaessa ja kommunikointi vuorottelevat. Toimintamallit auttavat havainnoimaan tapahtumia, ennakoimaan tulevaisuutta sekä tekemään tulevaisuutta koskevia suunnitelmia esim. turvallisesti kiintynyt lapsi pystyy joustamaan olosuhteiden mukaan, kun vastaavasti turvattomasti kiintynyt pitää kiinni omista työskentelymalleista. (Sinkkonen 2018b, 40–41.)

Sinkkonen (2015) tähdentää mentalisaatiokyvyn olevan seuraava etappi sensitiivisyyden jälkeen. Mentalisaatio on taitoa ymmärtää kahden erilaisen mielen olevan samanaikaisesti vuorovaikutuksessa. Vanhempi yrittää kysellen saada selville vauvan olotilaa ja kyetä eläytymään tunteeseen. Vanhemman kysellessä, peilatessa ja sanoittaessaan vauvan olotilaa tai harmituksen aiheuttajaa, vauva omaksuu ja oppii aikanaan kasvaessaan toimimaan samoin muita kohtaan. Vauvan kasvaessa häntä sensitiivisesti mentalisoivien ihmisten lähellä, kykenee lapsi myöhemmin eläytymään, käsittelemään ja säätelemään itsensä sekä toisen ihmisen tunteita ja kokemuksia. (Sinkkonen 2015, 25–27.)

Golding (2014) kertoo intersubjektiivisen suhteen tarkoittavan vastavuoroista, läsnä olevaa ja toisesta riippuvaista suhdetta. Tässä suhteessa kummankin toiminta ja reaktio ovat toisesta riippuvaisia. Vanhemman leikkiessään lapsensa kanssa he jakavat yhdessä leikistä tulleen tunnekokemuksen ja tuntevat samalla mahdollisten ilon tunteiden kasvun tai vastaavanlaisesti mielihahasta tulleen surun. Vanhemman oma toiminta tunteen käsittelyssä auttaa lasta huomioimaan

sen ja tätä kautta lapsi oppii säätelemään omaan tunnettaan. Aikuisen avulla lapsi oppii säätelemään ja hallitsemaan omia tunnetilojaan. (Golding 2014, 104.)

Jotta lapsi pystyy solmimaan vuorovaikutussuhteita muiden kuin vanhempiansa kanssa, lapsi tarvitsee kokemuksia syventyneestä, primaarista intersubjektiivisesta suhteesta ennen toissijaisia, sekundaarisia intersubjektiivisiä suhteita. Syventyneessä, primaarissa intersubjektiivisessä suhteessa sekä lapsi että vanhempi ovat keskittyneet kokonaan toisiinsa. Jos lapsi saa kokemuksen olevansa vanhempansa mielestä lumoava tai sietämätön, alkaa hän pitää itseään sellaisena. Pienen lapsen minäkäsitys ja itsetunto syntyvät syventyneen suhteen alkuun saattelmina. Saatuaan kokemuksia itsestään alkaa lapsi ymmärtämään maailmaa vanhempiansa kokemusten avulla. Lapsi oppii mitä asiat merkitsevät vanhemmilleen ja sitä kautta itselleen. Ajattelukyky saa alkunsa jaettujen kokemusten ansiosta. Maailma ja sen ihmeet, lapsi itse sekä muut tulevat lapselle tietoisuuteen sekä ymmärretyksi. Tämä vaikuttaa itsetunnon kehittymiseen. (Golding 2014, 105.)

Golding (2014) kertoo tunneperäisen virittäytymisen olevan osatekijänä turvallisen kiintymyssuhteen synnyssä. Lapsi on yhteydessä vanhempaansa ja kokee, että hänen tarpeisiinsa ja reaktioihinsa vastataan loogisesti sekä tulee ymmärretyksi. Aikuinen peilaa lapsen tunteiden kirjoa ja voimakkuutta. Riippuen tunteen laadusta aikuinen auttaa lasta sen säätelyssä ja sietämisessä. Aikuisen tarjoama empatia auttaa lasta tuntemaan itsensä ymmärretyksi sekä saa hyväksynnän tunteen omalle tunteelleen. Näin lapsen tunteiden hallinnan kehitys saa syntynsä. (Golding 2014, 171.)

Vauvan kasvaessa taaperoikään tulee vanhempien vastuulle auttaa lasta oppimaan käyttäytymään tilanteessa sopivalla tavalla. Vanhemman kieltäessä lasta leikin lomassa toimimasta tietyllä tavalla lapsen valtaa häpeän tunne, mikä on normaali osa sosialisatioprosessia. Vanhemman tehtävänä on auttaa lasta pääsemään häpeän tunteesta yli osoittamalla lapselle tämän olevan edelleen yhtä tärkeä ja rakastettu teostaan huolimatta. Lapsi oppii hallitsemaan käyttäytymistään ja tunteitaan sekä häpeän tunnetta. Aikuisen perustellessa lapselle toiminnan johtuneen käyttäytymisestä, eikä lapsesta itsestään, lapsi oppii ymmärtämään häpeän ja syyllisyyden eron. Jos vanhempi ei ole antanut lapselle keinoja

häpeän tunteen hallitsemiseen, voi häpeän tunne aiheuttaa lapselle tunteiden säätelyn vaikeuksia sekä itsetunnon heikkoutta. Turvattomasti kiintyneet lapset voivat kokea murskaavaa häpeän tunnetta, joka saa heidät tuntemaan itsensä riittämättömiksi ja huonoiksi. He eivät myöskään kykene säätelemään ylläkkään eivätkä tahdo suhteita muihin. (Golding 2014, 91–93.)

4.2 Kiintymyssuhteet ja kiintymyssuhdemallit

Tutkiessaan 1960-luvulla vauvojen ja äitien päivittäistä toimintaa Ainsworth löysi kolme erilaista kiintymyssuhdetta: **turvallinen, turvaton-välittelevä sekä turvaton-ristiriitainen**. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi voi elää ja käyttäytyä ilman hylätyksi tulemisen pelkoa. Näin lapsen ei tarvitse käyttää aikaansa miettimällä hoivaajansa reaktiota vaan voi käyttää energiansa asioiden oppimiseen ja maailman ihmettelyyn. Lapsi oppii käyttämään niin tunnetta kuin järkeä vuorovaiutuksessaan. Välittelevässä kiintymyssuhteessa lapsi joutuu selviytymään itse suurista tunteistaan, koska hoivaaja ei siedä negatiivisväritteisiä tunteita. Hoivaaja saattaa jättää lapsen yksin. Lapsi vaimentaa tunneilmaisuaan, huomioi hoivaajan reaktioita ja peilaa käyttäytymisensä sopivaksi niihin. Lapsi saattaa jättää omat kielteiset tunteet ilmaisematta ja tekee itsestään helpon lapsen. Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa hoivaaja on käytökseltään epälooginen ja vaihteleva. Lapsi saa erilaisia reagoititapoja samoihin tapahtumiin eikä pysty muodostamaan niistä käyttäytymismallia. Lisäämällä tunteidensa voimakkuutta lapsi saa hoivaajansa reagoimaan. Tunteita ilmaistaan estottomasti ja ilmapiiri on kielteinen. Lapsi on hoivaajastaan riippuvainen, mutta saattaa suhtautua tähän vihamielisesti. (Sinkkonen 2015, 27–28.)

Ainsworth on tutkinut kiintymyssuhteita vierastilanne-menetelmällä. Siinä lapsi jätetään kahdesti eroon äidistään enintään kolmeksi minuutiksi. Ensimmäisellä kerralla yksin vieraan naispuolisen henkilön kanssa ja toisella kerralla yksin. Tilanteessa on tutkittu miten lapsi reagoi äidistään eroon joutumiseen sekä äidin takaisin tuloon. Turvallisen kiintymyssuhteen omaavat lapset reagoivat äidin lähtöön sekä ilahtuvat hänen takaisin tulosta. Alun harmistuksen jälkeen tahtovat päästä äidin syyliin. Välittelevästi kiintyneet lapset reagoivat äidin lähtöön, mutteivät näkyvästi. Lapsen pulssi on kiihtynyt ja stressitaso noussut, vaikei ulkoisia

muita merkkejä juuri muutoin näykään. Äidin palatessa lapsi saattaa lähestyä äitiä lelun kanssa, muttei pyri pääsemään lähelle äitiään. Ristiriitaisesti kiintyneet lapset itkevät ja kiukuttelevat, mutta äidin lähdettyä laantuvat. Lapsi saattaa haakea turvaa vieraasta aikuisesta ja pyrkiä syliin. (Sinkkonen 2018b, 47.)

Vierastilanne-tutkimuksessa 1970-luvulla löytyi myös neljäs ryhmä **organisoitumattomasti kiintyneet**, jonka käytös ei sopinut mihinkään edellä mainittuihin ryhmiin. Tämän ryhmän luokituksen saa, jos vierastilanne-menetelmää arvioitaessa lapsen a) käyttäytyminen sopii useampiin kiintymyssuhderyhmiin ja esim. lapsi istuessaan vanhemman sylissä rennon oloisena on ilmeetön, eleetön sekä tuijottaa tyhjyyteen b) toiminnassa on jatkumatonta ja epämääräistä toimintaa esim. vieraan aikuisen poistuessa huoneesta lapsi reagoi kovaa itkemällä c) asennot ovat omituisia ja tilanteeseen sopimattomia esim. lapsi suojaa itseään vanhemman halatessa häntä d) liikkeet ovat hidastuneita ja seisahtuneita esim. vanhemman palatessa huoneeseen lapsi lähtee vanhempaansa kohti, mutta vajoaa piakkoin lattialle e) osoittaessa pelkoa vanhempaansa kohti esim. lähestyessään kääntää päänsä pois. Osa organisoimattomasti kiintyneiden ryhmän lapsista on elänyt normaaleissa olosuhteissa ja osa on kokenut kaltoinkohteluita, laiminlyöntejä tai traumoja. Organisoitumattomasti kiintyneille lapsille saattaa muodostua dissosiativisia oireita kuten kohonnutta stressiherkkyyttä, muita häiriöitä neurobiologisessa kehityksessä tai jopa traumaperäistä stressireaktiota (PTSD). Dissosiaatiossa mieli pyrkii suojautumaan sietämättömiltä ajatuksilta ja tunteilta, joita on vaikea käsitellä. Vaikeissa stressireaktioissa identiteettihäiriö voi aiheuttaa persoonallisuuden jakautumista. (Sinkkonen 2018b, 126–127.)

Golding (2014) kertoo kehityksellisessä traumassa vanhemman olevan trauman aiheuttaja. Vanhemman ollessa lapselle sekä pelon että turvan antaja, saa se lapsen tuntemaan olevansa yksin ja hädissään sekä vaikeuttaa kiintymyssuhteen muodostumista. Lapsi joutuu itse selviytymään haastavissa olosuhteissa stressihormonitasojen pysyessä korkealla. Liian pitkään jatkuva traumaattinen kokemus vaikuttaa lapsen aivojen kehitykseen negatiivisesti. Kehityksellisestä traumasta muodostuu kompleksinen, kun lapsi kohtaa monia traumaattisia tapahtumia ja ne kestävät pitkään. (Golding 2014, 74–75.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Kostamon, Airaksisen ja Vilkan (2022) mukaan, ”Kehittäminen alkaa aina hyvin rajatusta pulmasta tai kysymyksestä, johon kehittämisellä haetaan vastausta” (Kostamo ym. 2022.1.1). Kun mietitään opinnäytetyön aihetta ja tavoitteita, on tärkeää pohtia, miten tavoitteet johtavat ammattitaidon syventymiseen sekä pysyvien ajattelumallien ja toimintatapojen muutoksiin. (Kostamo ym. 2022a, 2.1.)

Opinnäytetyössämme tarkastelemme SOS-Lapsikylän perhehoitajien työn näkökulmasta kiintymyssuhteita ja kiintymyssuhdemalleja. Tarkoituksena on selvittää, perhehoitajien kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten he voivat tukea turvattomasti kiintyneen lapsen kasvua ja kehitystä sekä millaista tukea perhehoitajat tarvitsevat tässä työssään.

Tavoitteina ovat kiintymyssuhdetiedon näkyväksi tekeminen lapsen kehityksessä ja kasvatussuhteeseen perustuvassa työssä. Tarkastelemme turvattoman kiintymyssuhteen vaikutuksia lapsen kasvuun, kehitykseen ja käyttäytymiseen. Yhteisen pohdinnan tavoitteena on lisätä perhehoitajien tietoisuutta ja osaamista aiheesta. Pohdinnan tuloksista tuotamme SOS-Lapsikylälle materiaalia, jonka pohjalta he voivat halutessaan kehittää oppaan perhehoitajille haastaviin kasvatustilanteisiin.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Millaisena näyttäytyy turvattomasti kiintyneen lapsen arki perhehoitajan työssä?
- 2) Miten perhehoitajat voivat tukea turvattomasti kiintyneen lapsen kasvua ja kehitystä ja kuinka sen onnistuminen näyttäytyy arjessa?
- 3) Millä tavoin perhehoitajia tulisi tukea heidän työssään?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön toteutamme kahta tutkimusmenetelmää hyödyntäen. Aineiston kerääminen tapahtuu toiminnallisen menetelmän avulla, joka mahdollistaa käytännönläheisesti toteutettuna aineiston kokoamisen. Aineisto on laadullista, koska olemme kiinnostuneet perhehoitajien omista kokemuksista ja näkemyksistä sekä niille antamistaan merkityksistä. Toiminnallista opinnäytetyötä tukeekin hyvin laadullisen tutkimuksen menetelmät silloin, kun halutaan ymmärtää minikälaiset käsitykset ja uskomukset vaikuttavat ihmisen toimintaan. Lopuksi kerätty aineisto analysoidaan laadullisen tutkimuksen menetelmiin kuuluvan sisältöanalyysin avulla. Aineistosta tunnistetaan ja luokitellaan keskeisiä teemoja tutkimuskysymysten näkökulmasta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 23, 63.)

Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla raportti tai tuotos, joka kuvaa tutkittavan asian lähtökohtia, valintoja ja ratkaisuja perusteellisesti. Tutkivan ja kehittävän toiminnan rinnalla korostuu käytännön läheisyys ja kumppanuus. Yhteistyötahon kanssa tavoitellaan yhteistä kieltä sekä osallistavaa ja rakentavaa vuorovaikutusta. Olennaista toiminnallisessa opinnäytetyössä on se, että yhteisen kehittämistyön tavoitteena on ammatillinen tuotos, joka palvelee arjen käytänteineen kohderyhmää, työntekijöitä tai toimintaympäristöä. (Kostamo ym. 2022a, 1.1.)

Opinnäytetyön ensimmäinen vaihe on aiheanalyysi eli ideointivaihe. Tässä vaiheessa tärkeää on löytää aihe, joka motivoi, syventää asiantuntijuutta sekä on ajankohtainen ja tulevaisuuteen tähtäävä, jotta se kiinnostaa myös yhteistyökumppania. Suunnitteluvaiheen tulee vastata kysymyksiin mitä tehdään ja miksi tehdään. Siksi tavoitteiden ja toiminnan tulee olla tarkkaan harkittuja ja perusteltuja. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26.)

Suunnitelmavaiheeseen on hyvä kirjata myös aikataulu. Joustava aikataulusuunnittelun auttaa jäsentämään opinnäytetyön vaiheita ja määrittelemään, miten kauan toteutus vie aikaa. Aikataulu toimii itselle hyvänä muistilistana, auttaa pysymään tavoitteissa sekä helpottaa ohjaajan arviointia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 28.) Suunnitteluvaiheesta opinnäytetyö etenee aineiston keräämiseen, josta kerromme tarkemmin seuraavassa luvussa.

6 AINEISTON KERÄÄMINEN

6.1 Aineiston kerääminen, suunnittelu ja valmistelu

Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapaa valittaessa on hyvä pohtia, että mikä tapa palvelee yhteistyötahoa parhaiten (Vilkkä & Airaksinen ym. 2003, 51). SOS-Lapsikylän laatujohtajan kanssa käydyn keskustelun perusteella nousi esiin, että perhehoitajat kaipaavat enemmän tietoa kiintymyssuhteista. Tämän tiedon vahvistaminen mahdollistaisi heille uusien toimintatapojen kehittämisen ja sitä kautta keinot arjen sujuvoittamiseen.

Yhteistyössämme korostuu vuorovaikutus ja kumppanuus. Kostamo ym. (2022) korostaa, että toiminnallisessa opinnäytetyössä on kyse kaikkien osapuolien taitojen, tietojen sekä näkökulmien jakamisesta ja ymmärtämisestä. Tavoitteena on saada opinnäytetyölle sisällöllinen suunta tai kerätä puuttuva teoreettinen tieto. (Kostamo ym. 2022b, 20.)

Opinnäytetyön menetelmäksi on valittu puolistrukturoitu teemahaastattelu, koska tavoitteena on kerätä tietoa tietyltä kohderyhmältä. Tutkimuskysymyksinä voidaan käyttää sekä suljettuja, että avoimia kysymyksiä, mutta ne asetelimme siten, että vastaajan on helppo kuvailla näkemyksiään. (liite 1) (Vilkkä & Airaksinen 2003, 62–63.) Puolistrukturoitu teemahaastattelun mahdollistaa vastavuoroisen vuorovaikutuksen haastateltavien kanssa ja tarjoaa joustavasti tilaa käsitellä perhehoitajien työn keskeisiä teemoja.

Jotta saavutimme mahdollisimman monen perhehoitajan kokemuksen, toteutimme toiminnallisen osuuden Teamsissa virtuaalisena Ideariihenä. Tilaisuuden runko löytyy liitteistä (liite1). Tavoitteenamme oli saada vähintään 6–9 henkeä osallistumaan mukaan. Ideariihessä käsitelimme kuvitteellisten case-tapausten kautta tilanteita, joissa voi pohtia turvattomien kiintymyssuhteiden merkitystä arjessa. Case-tapauksiin oli luotu kuvitteellisia tilanteita, joiden kautta perhehoitajat pohtivat kiintymyssuhteita, arjen tilanteita sekä hyviä toimintatapoja.

Aluksi case-tapauksia oli tarkoitus pohtia pienemmissä ryhmissä, jonka jälkeen kokoontuisimme keskustelemaan yhteisesti. Tilaisuutta varten valmistelimme ennakoon valmistelleet suostumuslomakkeen (2) ja tiedotteen (3) sekä Ideariihimateriaalin (liite 4) (Kostamo ym. 2022b, 30.) Materiaalin valmistelussa Mäkinen (2006) mukaan yleisin virhe on, että kysymykset ovat liian johdattelevia tai niihin voi vastata yksiselitteisesti. Saadaksemme mahdollisimman laaja-alaisesti erilaisia näkökulmia, valmistelimme Ideariihen case-tapaukset ja kysymykset huolellisesti. (Mäkinen 2006, 93 %; Ronkainen 2013, 2.)

Huolellisen suunnittelun tavoitteena oli myös joustava ja sujuva työskentely. Sujan työskentelyn nimissä neuvottelimme toimeksiantajan kanssa etukäteen perhehoitajien osallistumisesta siten, että se haittaa mahdollisimman vähän heidän päivittäistä työnsä tekoa. Kostamo ym. (2022) mukaan haittojen minimoiminen on tutkimuseettisesti keskeistä. Varsinkin silloin, kun kohderyhmä on aktiivisesti mukana kehittämässä tuotoksen syntymistä (Kostamo ym. 2022b, 53.)

6.2 Ideariihi, etäyhteydellä

Sopivaa ajankohtaa kartoitimme etukäteen yhdyshenkilön välityksellä. Valmistelimme opinnäytetyöhön liittyvän tiedotteen, jonka mukana oli kysely ajankohdasta. Sopivaa ajankohtaa oli vaikea löytää, joten ideariihen ajankohta päätettiin meidän toimestamme. Yhdyshenkilö välitti tiedotteen ajankohdan perhehoitajille ja opinnäytetyön toiminnallinen vaiheen päiväksi varmistui 22.5.2025.

Opinnäytetyömme suunnitelma ohjasi meitä toiminnallisessa osuudessa ja case-tapausten kysymykset auttoivat etenemään kohti tavoitteita. Kyseisenä aamuna valmistauduimme vielä Teams-kokoukseen siten, että jaoimme suunnitelmallisesti puheenvuorot ja roolit.

Tarkoituksemme oli jakaa osallistujat Teamsissa pienempiin ryhmiin, jotta saisimme jokaisen henkilön yksilöllisesti huomioitua. Osallistujia paikalla oli kaksi, joten koimme, että keskustelu olisi hedelmällisempää, kun käymme sen yhdessä. Esittelimme opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoituksen, jonka jälkeen lähdimme tar-

kastelemaan case-tapauksia kysymys kerrallaan yhdessä. Tehtävämme oli ylläpitää keskustelua ja osallistua siihen siten, että emme johdattele haastateltavia. Keskustelu pienessä ryhmässä eteni sujuvasti ja molempia osapuolia osallistaen. Keskustelu tallennettiin kokonaisuudessaan Teamsissa.

Olimme varautuneet etukäteen muuttuviin tilanteisiin siten, että loimme useampia case-tapauksia. (Ronkainen 2013, 2.) Emme kuitenkaan siihen, että Ideariihen aineisto jäi vähäiseksi. Tämä tarkoitti sitä, että meidän oli laadittava uusi suunnitelma aineiston kasaamiseksi. Varasuunnitelmana muutimme jokaisen case-tapauksen Google Forms-kyselyksi. Kyselyn yhteyteen laadittiin tiedote, jossa esiteltiin opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus. Kyselyt olivat avoinna heinäkuun ajan, mutta ne eivät tuottaneet vastauksia. (liite 5)

6.3 Ideariihi, lähitapaaminen

Elokuussa opinnäytetyön toteutus jatkui. SOS-Lapsikylän koordinaattoreiden avustuksella saimme sovittua uuden tapaamisen. Toinen toiminnallinen osuus opinnäytetyöstä toteutui 27.8.2025.

Lähitapaamiseen pyrimme luomaan avointa ja lämminhenkistä ilmapiiriä omalla käytöksellämme sekä tarjoamalla perhehoitajille keskustelun lomassa pientä purtavaa. Tilaisuuden aikana toimimme keskustelun ylläpitäjinä.

Tällä kertaa toiminnalliseen osuuteen osallistui neljä perhehoitajaa. Säilytimme tilaisuuden rakenteen ensimmäisen kaltaisena. Esittelykierron jälkeen kerroimme opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen, jonka jälkeen lähdimme käymään case-tapauksia läpi kysymys kerrallaan. Keskustelu lähti luontaisesti eteenpäin perhehoitajien välillä. Keskustelut nauhoitettiin ja tallennettiin kokonaisuudessaan.

7 AINEISTON ANALYSOINTI

7.1 Sisältöanalyysin vaiheet

Sisältöanalyysin tavoitteena on (Flick 2018) mukaan, tuottaa aineistoa näkökulmasta, joka on tutkimuksen kannalta merkittävää, tuoden samalla esille sellaisia seikkoja, joita ei vielä tunneta riittävästi. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti induktiivisena analyysinä tai deduktiivisesti teoriaan tukeutuen. (Elo & Kajula & Tohmola & Kääriäinen 2022, 215–216, 21.)

Sisällönanalyysin keskeisiin vaiheisiin kuuluu valmistelu-, analysointi- ja raportointivaihe. Valmisteluvaihe sisältää keskeiseen aineistoon perehtymisen, analyysivalinnan sekä mahdollisen litteroinnin. Aineistolähtöisessä työssä sisältöanalyysi etenee aineistoa ryhmitellen ja tavoitteena on esittää materiaali tiivistysti ja pelkistetyksi. (Elo ym. 2022, 215, 218)

Opinnäytetyössä sisältöanalyysi toteutettiin sekä induktiivista että deduktiivista menetelmää hyödyntäen. Aineisto tarkasteltiin ensin aineistolähtöisesti ja analysoitiin teoriaan pohjautuen. Analyysin pohjaksi keskustelut tallennettiin Teamsilla ja litteroitiin Word-ohjelmalla. Luotettavaan aineiston varmistamiseksi litteroinnin ja äänitteen yhtenevyys tarkistettiin. Teamsissä toteutettu Ideariihen aineiston sivumäärä oli 75, fonttina käytettiin Segoe UI, fonttikoko oli 12 ja rivivälinä yksi. Lähitapaamisen aineiston sivumäärä oli 14, fonttina käytettiin Aptos (leipäteksti), fonttikoko oli 11 ja rivivälinä 1,5. Tämän jälkeen litterointi koodattiin teemoittain eri väreillä, jonka jälkeen analyysi eteni luokitteluvaiheeseen. Nimityksinä käytettiin termejä; pelkistys, alaluokka, yläluokka ja pääluokka sekä tarvittaessa yhdistävä luokka. Näin osoitamme lukijalle, että analyysi on luotettava, eikä perustu meidän sattumanvaraisiin päätöksiimme. Luokittelua ja abstrahointia eli yksityiskohtein poistamista jatkettiin taulukon mukaisesti niin pitkään, kuin se on tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten kannalta tarpeen. (Elo ym. 2022, 223.)

Sisältöanalyysin myötä opinnäytetyö tiivistyy ja tarkentuu. Vilkka (2021) mukaan analyttisen ajattelun tulee olla läsnä koko opinnäytetyön ajan. Ajatuksena on, että kirjoittaja pikkuhiljaa hallitsee opinnäytetyötä isompana kokonaisuutena ja oppii ymmärtämään aineistoon liittyviä ilmaisuja, ilmiöitä, muuttujia sekä niihin liittyviä merkityksiä. Reflektiivisen ja refleктоivan ajattelun tavoitteena on, että kirjoittajina tulemme koko ajan tietoisemmaksi omista valinnoistamme, jolloin myös ratkaisujen teko selkeytyy. (Vilkka, 2021, 3.1.)

Viimeisessä vaiheessa työprosessit kirjataan opinnäytetyöraportiksi. Opinnäytetyöstä tulee selvittää mitä, miksi ja miten on toteutettu. Miten työprosessinvaiheet ovat edenneet ja mihin tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. (Vilkka & Airaksinen 2003, 57–58,) Tulosten raportointi aloitetaan pää- tai yläluokista, joiden alle muodostuu alaluokat. Näin raportti etenee luonnollisesti ja kuvaa analyysin vaiheet sekä etenemisen lukijalle. Tulokset esitetään tutkimuskysymysten mukaisesti ja niiden pohjalta muodostetaan johtopäätökset. (Elo Ym. 2022, 223.)

8 TULOKSET

8.1 Turvaton kiintymyssuhde arjessa perhehoitajan kokemana

Molempien ryhmien yhteinen käsitys oli, että vanhemman omalla kiintymyssuhdemallilla on paljon vaikutusta siihen, miten hän kykenee vastaamaan lapsen tarpeisiin. Perhehoitajien näkemysten mukaan seuraavat tekijät voivat lisätä riskiä kiintymyssuhdehäiriöille; vanhemmalla ei ole ollut itsellään turvallista kiintymyssuhdemallia tai kiintymyssuhde on katkennut. Vanhemman kyvyt eivät riitä lapsen kasvattamiseen tai vuorovaikutustaidoissa on puutteita. Vanhemman toimintakyky on heikentynyt eikä tämä pysty tarjoamaan lapselle riittävää hoivaa ja huolenpitoa. Myös päihde-, mielenterveys- ja väkivaltaongelmat vaikuttavat oleellisesti lapsen ja vanhemman väliseen kiintymyssuhteen laatuun.

Päihderiippuvaisten ja mielenterveyskuntoutujien näkökulmasta nousi esiin se, että kuinka lojaaleja lapset ovat vanhemmilleen. Perhehoitajien kokemus on, että usein lapsi oivaltaa sen, että perhetilanteessa ei kaikki ei ole kunnossa, mutta silti tämä selittelee ja peittelee vanhempien tilannetta. Lapsella on huoli vanhemmasta ja tämä saattaa johtaa siihen, että lapsesta tulee vanhemman hoivaaja. Samaan aikaan lapsella on jatkuva huoli myös siitä, että joutuu itse sijoitetuksi.

Perhehoitajien vastauksissa käsiteltiin jonkin verran turvallisen kiintymyssuhteen elementtejä ja sivuttiin ristiriitaista sekä välttelevää kiintymyssuhdemallia, mutta pääpiirteissään perhehoitajat käsittelivät kiintymyssuhteita haitallisten ACE- kokemuksen kautta. Perhehoitajat kertovat, että turvattomasti kiintyneen lapsen arjessa on tyypillistä jatkuva turvattomuuden kokemus. Turvattomasti kiintyneen lapsen on vaikea luottaa uusiin aikuisiin ja ottaa tarjottua hoivaa vastaan. Lapsella on saattanut olla omassa perheessä myös paljon "valtaa" ja siksi uuden perheen sääntöihin on vaikea asettua. Stressiperäisellä käyttäytymisellä lapsi pyrkii arjessa suojaamaan itseään. Käyttäytymisessä voi näkyä vuorovaikutustaitojen puutteita, impulssiherkkyyttä, voimakkaita tunnetilojen vaihteluita sekä it-sesäätelytaitojen vaikeutta.

Toisena ääripäänä lapsi saattaa takertua hoivaajaan ja hätääntyy herkästi, jos tämä on hetken poissa. Lapsi voi vielä pitkään sijoituksen jälkeen tarvita toistuvaa varmistelua arjen toimintoihin liittyen esimerkiksi ruokailujen ajankohdista. Perhehoitajat kertoivat huomanneensa, ”kuinka hälytystilassa lapsen aivot voivat olla”. Lapsi ei tiedosta vuorokaudenaikaa, juuri syötyään kyselee ruoan perään, herää yöllä varmistamaan perhehoitajan olevan paikalla tai on aamuyöstä hereillä, kun ei luota aikuisen herättävän ajoissa kouluun.

” vaikea luottaa, että aikuinen herättää aamulla, että kuultiin neljän aikaa vielä, että vahtimassa milloin kello on sen verran, että pitää lähteä kouluun”

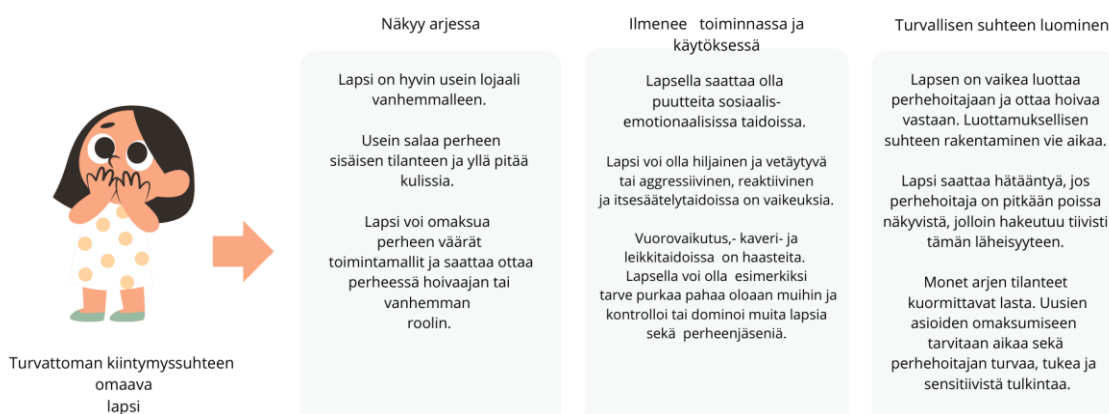
Perhehoitajat nostivat esiin lapsen mahdolliset puutteet leikki-, kaveri- ja vuorovaikutustaidoissa. Jos lapsella ei ole syystä tai toisesta ollut kotona ollessaan kavereita tai muita sosiaalisia suhteita, voi lapsella olla puutteita sosioemotionaalisisissa taidoissa. Lapsi ei osaa toimia kavereiden kanssa tai on omaksunut väärän mallin. Eikä sovi unohtaa, että myös kielelliset ja neuropsykologiset haasteet voivat vaikeuttaa lapsen oppimista vuorovaikutustilanteissa sekä muussa oppimisessä.

Lapsella saattaa olla vuorovaikutustilanteissa tarve kontrolloida ja dominoida kavereita tai perheen muita jäseniä, joka ilmentääkin usein epävarmuutta sosiaalisissa tilanteissa. Perhehoitajien kokemuksen mukaan tämä on yksi syy, miksi sisarukset eivät aina sovi sijoitettavaksi samaan perheeseen. Sisarukset saattavat vahvistaa toisissaan opittuja käyttäytymismalleja, jolloin toiminta ylläpitää haitallista käytöstä.

Turvattomasti kiintyneen lapsen saapuessa perhehoitoon on tilanne saatava alkuun vakautettua ja pyrittävä luomaan lapselle kokemus turvallisuuden tunteesta. Hiljalleen lapsi oppii huomaamaan, että turvallinen aikuinen on häntä varten, saatavilla, läsnä ja kiinnostunut hänen asioistaan. Lapsi on voinut jäädä ensisijaisessa kodissaan ilman perushoivaa ja huolenpitoa riippuen kotiolojen ja vanhempien tilanteesta. Perhehoitajat toivat esiin myös ylenpalttisen hoivan ja huolenpidon annon sijoituksen alussa. Turvallisuuden tunnetta perhehoitajien mielestä lisää myös aikuisjohtoisuus, ennakointi ja rajojen asettelu. Lapselle tehdään tietäväksi, että aikuinen on se, joka huolehtii ja vastaa asioista. Lapsen tehtävänä

on olla lapsi. Perhehoitajat tähdensivät aikuisen vastuuta rauhoittaa lasta ja kertoa lapselle vanhemman pärjäävän sekä puhua hänestä hyvää. Perhehoidossa tilanteiden ennakointi, lapsen ohjaaminen sekä rajojen asettelu luovat perustan lapsen turvallisuudelle. Tunteiden näyttäminen on sallittua, mutta lapsi ei saa rikkoa tai satuttaa ketään. Kuva (1) ilmentää tiivistetysti perhehoitajien kokemuksen siitä, miltä turvattoman kiintymyssuhteen omaavan lapsen arki näyttäytyy sijaiskodissa sekä minkälaisista elementeistä koostuu turvallisuus.

”aikuinen kertoo, että mistä lapsen tarvitsee huolehtia, että tämä ei ole nyt sinun asia ja tämä on aikuisten asia. Minä huolehdin tästä”

KUVA1. Perhehoitajien kokemus turvattoman kiintymyssuhteen omaavan lapsen arjesta.

8.2 Lapsen ja perheen tuki ja onnistumiset arjessa

Perhehoitajat kertovat, että luottamuksellinen suhde lapsen ja aikuisen välillä vaatii aikaa, eikä rakennu hetkessä. Luottamuksellisen suhteen rakentamisessa turvallisen ja ennakoitavan perusarjen sekä perustarpeiden tyydyttämistä pidettiin keskeisinä asioina turvattomasti kiintyneen lapsen tukemisessa. Kummassakin Ideariihessä edellä mainitut asiat tuotiin useammassa case-tapauksessa esille. Perusarjessa on tärkeää tarjota lapselle säännöllisesti, samalla tavalla toistuvaa arjen rutiinien rytmiä, joista pidetään kiinni. Unen ja ruoka-aikojen toistuminen samoihin kellon aikoihin ovat rutiineista hyviä esimerkkejä. Perhehoitajat painottivat ruoalla olevan keskeinen rooli lapsen perustarpeiden tyydyttämisessä.

Puhtaudesta huolehtiminen on voinut olla vähäistä, eivätkä tilanteet ole välttämättä olleet lapselle miellyttäviä. Tilanteiden saaminen mieluisiksi lapsille vaatii aikaa sekä kekseliäisyyttä perhehoitajilta.

”Arki, ennakoiva arki ja riittävä uni, tylsyys. Sopivasti virikettä, jos ne jättää huoneeseen leikkimään. Joskus ne eivät vaadi paljon, että ne lähtee sitten voimaan paremmin”

Tärkeinä tekijöinä luottamuksellisen suhteen rakentumiselle pidettiin myös aikuisen käyttäytymistä lasta kohtaan, yhteisen ajan ja mielenkiinnon kohteiden jakamista. Ideariihessä tuotiin esille aikuisen herkkyys tulkita lasta, lapsen rajojen kunnioitus sekä sensitiivisyys. Aikuisen sensitiivinen käyttäytyminen tarkoittaa lapsen tarpeisiin vastaamista oikea-aikaisesti, empaattisesti ja kunnioittavasti kohdaten. Lapsen asioihin osoitetaan kiinnostusta ja hyväksyntää. Perhehoitajat tuottivat myös, että lapsen yksilöllisten sekä yhteisten mielenkiinnon kohteiden löytäminen ja yhdessä tekeminen ovat tärkeitä seikkoja. Yhdessä tekemällä ja hauskojen juttujen viljely saavat aikaan tunteen kuulumisesta perheeseen.

”aikuinen on läsnä ja saatavilla ja se semmonen sensitiivisyys siinä traumalla on tosi tärkeä, että se aikuisen herkkyys myös tulkita sitä lasta, että kunnioitan tällaisten lasten rajoja ja ollaan riittävästi, mutta ei liikaa.”

Perhehoitajat tähdensivät turvattoman lapsen tarvitsevan ja kaipaavan läheisyyttä. Tullessaan sijoitetuksi uuteen perheeseen on lapsen turvallisuuden tunne laskenut joutuessaan eroon vanhemmistaan. Perhehoitajien mukaan hellyyden, rakkauden ja läheisyyden osoittaminen lapselle on tärkeää. Koskettaminen tai silittäminen ohimennen, läheisyyden antaminen tai sylissä pitäminen tuovat turvaa. Lapsi voi haluta tankata läheisyyttä olemalla perhehoitajassa ensimmäiset päivät aivan kiinni. Myös välittämisen ja rakkauden osoittaminen sanolla lapselle on keskeistä.

”mä tykkään teistä, te olette ihania”

8.2.1 Lapsen kasvun tuki

Lasten ollessa hyvin erilaisia on tärkeää tukea jokaista omaan suuntaan. Aikuis-ten asioista kerrottaessa pitää huomioida lapsen ymmärtämisen taso ja se selittää asiat ikätaso huomioiden. Ilon ja leikin palauttaminen lasten elämiin todettiin olevan myös tärkeässä roolissa. Leikkimisen kautta lapsi käsittelee ja harjoittelee asioita.

”mutta se ilo ja leikki, ne korjaantuu sitten sen leikin kautta”

Lapsen oppimisen näkökulmasta vuorovaikutus- ja kaveritaitojen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää. Perhehoitajien mielestä aikuisen läsnäolo, ohjaus ja tukeminen alkuun lapsen harjoitellessa leikkimään ja käyttäytymään oikein kavereiden kanssa on ehdoton edellytys taitojen harjaantumiselle. Perhehoitajan mielestä aikuisen tehtävänä on auttaa lasta löytämään empatiakykyä, joka vaikuttaa kaveri- ja vuorovaikutustaitoihin.

”leikki- tai kaverisuhdetaidot, niin hän tarvitsee varmasti myös niiden uudelleenrakentamiseen ja muuhun aikuisen tukea tosi paljon”

Perhehoitajat ovat kokeneet sosiaalisten tilanteiden sekä vuorovaikutus- ja tunteitaitojen harjoittelussa tärkeäksi työvälineeksi Theraplay-leikin. Yhden perhehoitajan mukaan Theraplay-leikki sopii lähes jokaiseen tilanteeseen ja kaikenlaisille oppijoille. Theraplay-leikin tukemana perhehoitajat vahvistavat suhdettaan lapseen, luoden samalla luottamusta ja turvaa tämän ympärille. Theraplay-leikkiä käytetään arjessa myös tunteiden ilmaisun tukena ja kaveritaitojen harjoittelussa. Vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa harjoitellaan tunnistamaan erilaisia tunnetiloja, säätelemään omaa käytöstä ja huomioimaan kavereita sekä muita perheenjäseniä.

”aikuinen on niissä tilanteissa alkuunsa mukana ja aikuinen ohjaa sitä jotenkin sitä suhteen syntymistä”

Perhehoitajat toivat esille lapsen itsetunnon tukemisessa kehumisen ja kannustuksen merkityksen. On muistettava kehua kaikista niistä asioista, vaikka ihan

pienistä asioista, mitkä sujuvat hyvin, vaikka perhehoitajaa itseään ärsyttäisikin asiat. Perhehoitajat toivat esille, että jokaisesta lapsesta on löydettävä jotain ihanaa ja muistettava sanaa se lapselle, vaikka kuinka itseään ottaisi päähän. Perhehoitajan on pyrittävä muistaa, mitä lapsen taustalla on ollut sekä sen vaikutukset lapsen käytökseen. Lapsella ei välttämättä ole muita tapoja.

”Ne on oikeasti aika pieniä asioita, mistä huomaa sitten niitä onnistumisen kokemuksia ja semmosta suunnatonta iloa perhehoitajana.”

Keskeisimmät onnistumisen kokemukset arjessa liittyivät pitkälti luottamuksellisen suhteen rakentamiseen, arjen sujuvuuteen sekä lapsen aktiiviseen toimijuuteen. Perhehoitajat totesivat onnistumisen hetkien syntyvän ihan pienistä asioista. Alun kaikkien asioiden vastustelun jälkeen lapsi alkaa sinnikkään perhehoitajan tekemän työn jälkeen hiljalleen luottamaan ja huomaamaan, että jotkut asiat ovat hänelle hyödyksi. Perhehoitajat miettivät lapsen luottamuksen aikuiseen heräämisen näkyvän mm. lapsen olemuksen rentoutumisessa. Lapsen sisäinen maailma rauhoittuu ja hänestä tulee levollisempi. Samalla lapselta eri asioihin liittyvä varmistelu vähenee. Lapsi kykenee päästämään perhehoitajasta fyysisesti irti.

”varmistetaan, varmistetaan, varmistetaan ja sitten yks kaks se pikkuhiljaa jääkin pois, niin semmoinen olo, että vitsi me ollaan onnistuttu tässä hommassa tän lapsen kanssa tosi hyvin”

Lapsen käytös muuttuu sulkeutuneesta, jännittyneestä ja varuillaan olevasta avoimemmaksi. Perhehoitajat kertoivat lapsen ottavan kontaktia ja tulevan ihan rentona viereen ilman miellyttämisen tarvetta. Lapsi uskaltaa olla oma itsensä. Käyttäytymisen muutoksia huomaa myös arjen helpommassa sujumisessa esimerkiksi siitä, kun lapsi alkaa nukkumaan omassa sängyssään ja huoneessaan kokonaisen yön. Arjen sujuvuutta helpottaa myös se, kun perheen sisällä on kaikilla samat säännöt. Perhehoitajat totesivat ilahtuvan myös lapsen sanoittaessa, miten lapsi itse kokee arjen tasaisuuden ja rutiinomaisuuden.

”On ihanaa kuulla, kun joku sanoo, että on tylsää. Mä oon, että jess!”

Lapsen oppiessa luottamaan perhehoitajaan pystyy hän toimimaan ympäristössään itse. Lapsen rauhoituessa niin sisäisesti kuin ulkoisesti arjen toiminnot selkeytyvät koko perheelle. Lapsi ei ole enää niin riippuvainen perhehoitajasta ja kykenee toimimaan sekä ajattelemaan asioita itsenäisesti. Lapsi on aiemmin saattanut turhautuessaan rikkoa laseja tai muita pieniä tavaroita, mutta haasteellinen käyttäytyminen on helpottunut lapsen luottamuksen herätessä. Lapsen jäädessä leikkimään alkaa hän käsittelemään tapahtuneita asioita leikin ja mielikuvituksen kautta.

”se pointti, jotenkin mulla on jäänyt tän PRIDE-valmennuksen telkkari ajatus, että niin kauan, kun se säilyy ehjänä, niin kaikki on hyvin”

8.2.2 Varhainen tuki

Lapsen kasvuun vaikuttaa kokonaisvaltaisesti koko perheen hyvinvointi. Vanhemman ohjaus ja tukeminen on oleellinen osa perhehoitajan työtä. Jos vanhempi on hoitomyönteinen, yhteydenpito ja yhteistyö on usein silloin helpompaa. Jos vanhempi on hoitovastainen, voi yhteydenpito silloin olla haasteellista.

Tukea työlleen perhehoitajat saavat moniammatilliselta tiimiltä. Tiivistä yhteistyötä tehdään sosiaalityöntekijän, neuvolan, päiväkodin, koulun sekä erilaisten terapeuttien esimerkiksi puheterapeutin, toimintaterapeutin ja psykoterapeutin kanssa. Perhehoitajat toivat esille myös vanhempien tukemisen mahdollisuutta esimerkiksi miettimällä sosiaalityöntekijöiden ja vanhempien kanssa avoimuuden tukitoimien soveltuvuutta. Toisaalta perheen oman tukiverkoston kartoittaminen ja mahdollisen avun saaminen sen kautta voisi olla myös tukemisen tapa. Perhehoitajat toivat esille kasvatus- ja perheneuvonnan tuen vanhemmuuden ja rajojen asettelun apuna. Perhehoitajat kertovat, että lapsen osalta he joutuvat monissa tilanteissa toimimaan ”lapsen äänenä”, jotta lapsi saa tarvitsemaansa tukea.

”tavallinen arki ei aina riitä lapsen tukimuodoksi”, koska haasteet ovat usein monisyisiä.”

Empatia, turvallisuus, luottamus, yksilöllinen tuki sekä koko perheen tarpeiden huomioiminen ovat lapsen myönteisen kasvun ja kehityksen keskeisiä elementtejä. Yhdessä nämä tekijät luovat kehitykselle myönteisen pohjan. Kun lapsi kokee tulleeensa kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi, uskaltaa hän olla itsevarmempi ja uteliaampi ympäröivää maailmaa kohtaan (taulukko 1).

TAULUKKO1. Lapsen myönteisen kasvun- ja perheen hyvinvoinnin elementit.

Luottamus	Empatia	Yksilöllisyys	Varhainen tuki
Turvallinen, ennakoiva ja rutiininien täyttämä arki.	Lapsi hyväksytään ehdoitta. Ilmapiiri on rakkauden täyteinen.	Lasta tuetaan omaan suuntaan. Kehutaan pienistäkin onnistumisista.	Varhainen ja oikea-aikainen tuki on koko perheen etu.

8.3 Millä tavoin perhehoitajia tulisi tukea heidän työssään

Ideariihissä keskusteltiin jonkin verran perhehoitajan oman kiintymyssuhdemallin merkitytyksestä. Perhehoitajat pohtivat, että omaa kiintymyssuhdetta on hyvä tarkastella säännöllisin väliajoin esimerkiksi silloin, kun mietitään, että mikä estää luottamuksellisen suhteen rakentumista. Tämän aiheen yhteydessä esiin nousi, että miten paljon luottamuksen rakentamiseen kuluva aika vaihtelee lapsesta ja tilanteesta riippuen. Joidenkin lapsien kohdalla luottamuksellisen suhteen rakentamiseen voi mennä jopa useita kuukausia. Haasteeksi toisinaan muodostuu se, että lapsen viestejä on vaikea tulkita ja ymmärtää, koska kaikki lapset eivät toimi samalla tavalla. Jotta perhehoitaja ei tule siirtäneeksi väärää käytösmallia lapselle, on oman kiintymyssuhdemallin tarkastelu tässäkin tilanteessa tärkeää, jotta ymmärtää, mistä oma reagointitapa kumpuaa.

Perhehoitajat kokevat, että työssä palkitsee lapsen kasvun myönteinen suunta, mutta toisinaan lapset tuntuvat vievän ”kaiken huomion ja hapen ympäriltään.” Perhehoitajat kertovat, että itselle tulee olla armollinen ja he tarvitsevansa paljon tukea omien tuntemustensa sekä toimintatapojen kanssa. Perhehoitajat nostivat esiin erilaisia tuen tapoja ja muotoja työnsä tukemisen avuksi. He kertovat saaneensa mm. työnohjausta, vertaistukea muilta perhehoitajilta, mentorointia, koulutus-/yhteistyöpäiviä sekä tukityöntekijöiltä ja lasten sosiaalityöntekijöiltä apua. Tarvetta sosiaalityöntekijän avulle on ollut ja sitä on pidetty tärkeänä.

”jos sinä jaksat lapsia, niin sitten lapset jaksavat sinua myös”

”Tuki on tärkeätä ja se, että uskaltaa sanoa tarvitsevansa apua”

Oman ajan ottamista pidetään vaikeana vaikkakin tärkeänä. Myös itsestä huolen pitäminen on keskeistä, jotta jaksaa omassa arjessaan eikä väsähdä. Useimmiten oman jaksamattomuuden huomaakin vasta haasteellisen lapsen muutettua pois. On vaan pitänyt jaksaa eteenpäin.

”Kyllä oma jaksaminen on tosi isossa roolissa”

Perhehoitajuus vaikuttaa parisuhteeseen paljon. Ideariihen perhehoitajat pohtivat avioliiton tai parisuhteen tukemista. Erään perhehoitajan työuran alkuaikoina oli ollut tarjolla parisuhdeviikonloppuja, joissa parisuhdeterapeutti oli ollut mukana. Parisuhteen tukemista on myös kyselty ylemmiltä tahoilta/järjestöltä, mitä on luvattu miettiä jossakin kohtaa. Eräs perhehoitajista mainitsi saaneensa parisuhdeterapiaa perheneuvolan kautta todella haasteellisena ajanjaksona. Terapian avulla muutama solmu oli auennut ja perhehoitaja suosittelee sitä vaikuttavuuden takia sitä miettiville.

”niin onnellinen avioliitto tai parisuhde, niin onnellinen perhe”

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

9.1 Ylisukupolvisuuden vaikutukset lapsessa

Ylisukupolvisuuden vaikutuksesta väkivalta - ja muut traumakokemukset voivat siirtyä sukupolvelta toiselle, ellei epäoikeuden mukaisia kokemuksia työstetä ja integroida osaksi muuta elämää. Useasti traumatisoituneen lapsen voi olla vaikea nähdä itsessään hyvää ja elämästä voi olla vaikea toteuttaa sellainen, kun itse haluaisi, koska varmuuden vuoksi pelätään aina pahinta. (Golding 2014, 25.)

Johtopäätöksinä perhehoitajien kokemusten pohjalta voidaan päätellä, että erityisesti turvallisen kiintymyssuhteen puute, kiintymyssuhteen katkeaminen sekä vuorovaikutuksen vähäisyys altistavat lasta turvattomuuden kokemuksille. Se, että lapsen on vaikea luottaa aikuisiin, vaikuttaa lapsen kykyyn luoda pysyviä ihmissuhteita myöhäisemmässä vaiheessa. Vaikeudet kiintymyssuhteessa perhehoitajien kokemusten mukaan näkyy lapsen käytöksessä siten, että he joutuvat sanoillaan ja teoillaan salaamaan vanhempiansa päihteiden käyttöä. Salailu vaikuttaa lasten sosiaalisiin suhteisiin, lisäten emotionaalista kuormaa. Yhdessä nämä tunneperäiset kokemukset lopulta heikentävät lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Puutteet vuorovaikutuksessa vaikuttavat lapsen kykyyn kommunikoida ja sitä kautta käyttäytymismalleihin, tunne-elämään kokemuksiin sekä siihen, miten hän myöhemmin reagoi kriiseihin. (Juusola, 2023. 4–5 %.) On siis selvää, että pienten lasten ihmissuhdetraumat ovat monimutkainen ilmiö ja lapsella voi esiintyä moninaisia oireita, jotka ovat seurausta erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. (Schaefer & Kaduson 2012, 23.)

Jokaisella tarinalla on kuitenkin kaksi puolta. Jos kokemuksissa on paljon kärsimystä tai katkeruutta, voivat käyttäytymismallit ja kokemukset kääntyä taakaksi tuleville sukupolville. Jos taas kyseessä on selviytymistarina, vahvistaa se todennäköisesti lapsen tai aikuisen resilienssiä eli selviytymiskykyä. (Juusola 2023, 1 %.) Perhehoitajat ovat todenneet tuloksissa, että mitä varhaisemmin lapsi saa

korjaavia kokemuksia, sitä paremmat edellytykset on rakentaa eheää kokonaisuutta tulevaisuutta varten. Johtopäätöksinä lasten monisyisistä traumakokemuksista voidaan kuitenkin päätellä, että apu tulee valitettavan usein liian myöhään.

Juusola (2023) mukaan vanhemmuus on elämäntilanne, joka herkästi nostaa häpeän tunteet pintaan, koska identiteetti voi olla vahvasti sidoksissa häpeään ja siihen, mitä aikaisemmin elämässä on tapahtunut. Pienet virheet arjessa eivät haittaa, mutta jos sama kaava toistuu useasti, oppii lapsi nopeasti kyseisen logiikan. Oikeuspsykologisissa tutkimuksissa on osoitettu, että jo viisivuotiaana lapsi ymmärtää, mikä perheessä on häpeällistä ja osaa pitää kulisseyttä yllä, koska halua vanhempiansa hyväksyntää. Juusolan mukaan kyse on ehdollisesta rakastamisesta ja vanhemman häpeän siirtämisestä lapseen. (Juusola 2023, 66–69 %.)

Golding (2014) mukaan häpeän tunne voi näkyä turvattomassa lapsessa itsetuntoa murskaavina kokemuksina. Useat häpeän kokemukset muuttuvat osaksi minää; olen häpeällinen, tyhmä ja arvoton. Jos häpeä tunnetta lapsessa ei tueta, se kasvaa. Lapsi lakkaa tuntemasta häpeää, jolloin empatiataitojen ja syyllisyyden tunteen kehitys heikkenee. Jos lapsi ei saa aikuisen tukea tunteen käsitteilyyn, suojaa hän itseään vaihtoehtoisilla keinoilla kuten vähätteleillä asioita, syyttämällä muita tai saamalla voimakkaita tunteen purkauksia. (Golding 2014, 92.) Tästä syystä häpeän kierre olisi tärkeää katkaista varhaisessa vaiheessa. Häpeä on kuitenkin vaikea katkaista, sillä harvoin haluamme näyttää sitä. Kokemus voi olla niin kipeä tunne, että sen kohtaaminen tuntuu mahdottomalta, siksi sitä on helpompi käsitellä suuttumuksen ja vihan tunteina. (Juusola 2023, 68 %.)

Johtopäätöksinä voimme todeta, että vanhemman myötätunto itseä kohtaan heijastuu myös lapseen lempeämpänä ja empaattisempänä läsnäolona. Kun vanhempi ymmärtää lasta ja hyväksyy lapsen kokemuksineen, on se ensimmäinen askel häpeän vähentämiselle ja samalla pohja turvallisuuden tunteelle (Golding 2014, 152). Perhehoitajat tukevat työssään sensitiivisesti lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, vahvistaen kiintymyssuhdetta ja yhteyden toimivuutta. Edistäen kuitenkin ensisijaisesti lapsen fyysistä, sosiaalista sekä psyykkistä hyvinvointia.

9.2 Perhehoitajien PACE-asenne ja rakkaus

Johtopäätöksenä pystytään toteamaan myös, että lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on tärkein lapsen kehitykseen vaikuttava tekijä. Turvallisesti kiintynyt lapsi kykenee luottamaan vanhemman olevan hänelle turvallinen perusta, josta lapsi voi käydä kiintymyssuhdesysteemin aktivoiduttua tankkaamassa turvaa, hellyyttä ja rakkautta. Tankkauksen saatuaan lapsi pystyy turvallisesti mielin jatkamaan maailman ihmettelyä ja tutkimista tietäen vanhemman olevan hänelle aina saatavilla sekä tarjoavan lapselle kaikin puolin turvallisen, tunnevirittäytyneen, vastavuoroisen, rakastavan ja jatkuvan kiintymyssuhteen, jossa lapsi pystyy tuomaan esille sekä ilmaisemaan omat tunteensa ilman, että hänet hylättäisiin.

Turvattomasti kiintyneiden lasten tilanne on toisin. Heidän kiintymyssuhteensa vanhempaan on kärsinyt matkan varrella moninaisten syiden takia. Lapsi on joutunut selviytymään tunteistaan ja turvattomuudestaan itse sekä muodostamaan niiden perusteella käyttäytymismalleja, joiden avulla lapsi on pystynyt selviytymään vaihtelevista tilanteista sekä saamaan vanhemmaltaan jonkinlaista reaktiota osakseen. Turvattomissa olosuhteissa kasvaneen lapsen kokonaisvaltainen kehitys vaarantuu, ellei lapsen olosuhteissa, ympäristössä tai vanhemman antamassa kiintymyssuhteessa tapahdu muutosta.

Perhehoitajien näkemysten ja kokemusten mukaan lapsi tarvitsee turvallisen, rutiinien rytmittämän ja ennakoitavan arjen kodissa, jonka ilmapiiriin täyttää perheen huumori, ehdoitta hyväksyminen, kiinnostuneisuus lapsesta ja empatian tunteminen. Hughes (2011) esittelee tätä toteuttavan PACE-asenteen sanan PACE kirjaimet koostuvat englanninkielisistä playfulness, acceptance, curiosity ja empathy sanoista, mitkä tarkoittavat leikkisyyttä, hyväksyntää, uteliaisuutta ja empaattisuutta. PACE-asenteen koti on turvapaikka, josta lapsi pystyy ponnistamaan kohti maailmaa luottaen ja uskoen omiin kykyihinsä ja itseensä. PACE-asennetta hyödyntävässä kodissa jokainen perheen jäsen tulee kohdatuksi arvostaen, kunnioittaen, hyväksyen ja rakastaen. Jokainen perheenjäsen on itsenäisen tärkeä ja kaikkien ajatuksia sekä toiveita huomioidaan. Kun vanhempi hyödyntää PACE-asennetta, tulee se ilmi hänen ja lapsen välisessä vuorovaikutus-

suhteessa lämpöisenä, myönteisenä, emotionaalisenä ja ymmärtäväisenä suhtautumistapana. PACE-asetus auttaa turvallisen kiintymyksen, lapsen ja vanhemman välisen suhteen sekä intersubjektiivisuuden tukemisessa. (Hughes 2011, 87–88.)

Lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa rakkaus on merkityksellinen tekijä. Rakkauden avulla vanhempi tuo suhteeseen kiintymyksensä, sitoutumisensa ja halun suojella lastaan kaikilta vaaroilta. Tuntemansa rakkauden avulla lapsi kokee turvallisuuden, hyväksynnän ja hellyyden tunteita. Lapsi oppii tunteiden säätelystä, itseluottamuksesta ja rohkeutta. Hughes (2011) kuvaa rakkauden sitoutumisena ja ilona. Sitoutuminen tarkoittaa vanhempien olevan lapsensa tukena tapahtui mitä tahansa. Lapsen tarvitessa vanhempiaan he ovat aina saatavilla ja tekevät kaikkensa lapsen edun mukaisesti. Ilon tunne auttaa lasta ajattelemaan olevansa merkityksellinen vanhemmilleen ja hänestä iloitaan sellaisena kuin hän on. Kun vanhemman ja lapsen suhteessa on vastavuoroista ilon tunnetta, alkaa lapsi huomaamaan itsestään sekä vanhemmistaan positiivisia asioita. (Hughes 2011, 119–121.)

Tulosten perusteella voidaan todeta perhehoitajien käyttävä työssään P(L)ACE-asetusta. P(L)ACE-asetuksen L = love eli rakkaus tulee ilmi perhehoitajien suhtautumisessa lapsiin. Perheeseen sijoitetut lapset eivät ole perhehoitajien biologisia lapsia, mutta erään perhehoitajan sanoin ”pidemmällä tai lyhyemmällä aikavälillä rupee rakentumaan lapseen se oikea yhteys ja tykkääminen”. Tulosten perusteella voidaan todeta, että perhehoitajat työssään luovat perheeseensä sijoitetulle turvattomasti kiintyneelle lapselle turvallista elämää tukemalla heitä sinnikkäällä työllään. Perhehoitajat ovat sitoutuneet jo työnsä (ja sitä ohjaavan Perhehoitolain 263/2015) puolesta ottamaan/hoivaamaan perheeseensä sijoitetun lapsen ja haluamalla tarjota hänelle mahdollisimman turvallisen sekä rakastavan kodin. Kunkin perhehoitajan oma vanhemmuuden malli vaihtelee persoonallisuuksien myötä, mutta perusperiaatteet ovat kaikilla samat. Antamalla aikaa, läsnäoloa, intersubjektiivista ja tunnevirittäytynyttä yhdessäoloa alkaa luottamuksellinen suhde syntyä lapsen ja perhehoitajan välillä. Kuva (2) kiteyttää perhehoitajan ja lapsen välisen lämpimän ja turvallisen tunneyhteyden.

Perheen keskinäisen huumorin viljelyllä perhehoitajat luovat lapselle perheeseen kuuluvuuden tunteen sekä saavat hänet tuntemaan hyväksytyksi ja rakastetuksi. Perhehoitajan antaman ohjauksen ja positiivisen kasvatuksen avulla lapsi oppii tunteiden säätelyä, toimimaan sekä käyttäytymään itsensä, muiden ja yhteiskunnan pelisääntöjen mukaan. Lopuksi perhehoitajat toivat itse ilmi, että oman ajan ottaminen on vaikeaa, mutta tarpeellista jaksamisen näkökulmasta, on se turvatomasti kiintyneen lapsen tukemisen perusteellakin keskeistä.

PLACE

PLAYFULNESS LOVING ACCEPTANCE CURIOSITY EMPATHY

KUVA 2. Perhehoitajien Place- asenne luo lapselle turvallisen ja myönteisen kasvuympäristön. (kuva: Pixapay)

9.3 Leikki lapsen kehityksen tukena

Leikki on iso osa lapsen ajattelua. (Mattila & Rantala 2019, 66 %). Leikin avulla lapsi voi ilmaista itseänsä ja sisäistä maailmaansa ilman sanoja. Axline (1955) onkin todennut, että fantasialeikki on lapsen kohdalla hyvä keino käsitellä traumoja, sillä hän uskoo, että leikin kautta lapsen tunteet ja kokemukset välittyvät erilaisten symbolien ja metaforien muodossa. (Schaefer & Kaduson 2012, 51.) Jos aikuinen ei osoita kiinnostusta leikkiä kohtaa, viestittää lapselle, että en ole kiinnostunut sinun ajatuksistasi (Mattila & Rantala 2019, 66 %).

Tuloksissa nousi esiin, että perhehoitajat kokevat tärkeäksi työvälineeksi Theraplay-leikin, jota he soveltavat moniin sosiaalisiin tilanteisiin. Theraplay-leikkiä voidaan soveltaa mm. lapsen käyttäytymiseen, kiintymyssuhteisiin sekä kehityksellisiin haasteisiin. Vuorovaikutukseen reagoidaan lämmöllä ja empatialla vahvistaen lapsen myönteisiä tunteita ja käyttäytymistä. Tavoitteena on, että lapsi

oppii kehitystasonsa mukaisesti muuttamaan vuorovaikutuskäyttäytymistään, jonka myötä oppii rakastamaan ja arvostamaan itseään. (Schaefer & Kaduson 2012, 121–122.)

Perhehoitajat ovat nostaneet tuloksissa esille, että turvattomasti kiintyneen lapsen elämään tärkeää palauttaa ilo, leikkisyys ja leikki. Leikkisyys sijaisperheessä syntyy jo siitä, että yhdessä rakennetaan meidän perheemme kulttuuria. Tämä perheen sisäinen kulttuuri, sisältää hauskoja juttuja, joita muut eivät voi ymmärtää. Voisi olettaa, että leikkisyyden tarkoituksena osoittaa lapselle välittämistä ja sitä, että tämä on tervetullut perheeseen ja tärkeä osa sitä.

Johtopäätöksinä voi todeta, että leikki itsessään tuottaa lapselle mielihyvän tunteita, samalla kehittäen mielikuvitusta ja luovuutta. Perhehoitajat käyttävät työssään Theraplay-leikkimenetelmiä ja ovat havainneet leikkimenetelmän edistävän erityisesti lasten tunne vuorovaikutus - ja itsesäätelytaitoja. Perhehoitajan tehtävä on leikkihetkissä tunnistaa lapsen tarpeet ja tunteen. Ohjata lasta vuorovaikutustilanteissa sensitiivisesti ja aikuislähtöisesti, mutta samalla jättäen tilaa lapsen omalle ajattelulle.

9.4 Pohdinta

Perhehoitajan työssä erilaiset kiintymyssuhteet ja vauriot niissä näkyvät jokapäiväisessä elämässä. Ylisukupolvisuuden vaikutus, kiintymyssuhteen katkeaminen, vanhemmuuden vaikeudet, häpeän siirtyminen sekä turvattomuuden tunne heijastuivat lapsuuden ajan haitallisina kokemuksina sekä stressiperäisenä käyttäytymisenä lapsen arjessa. Perhehoitajat tukevat turvattomasti kiintynyttä lasta luomalla PLACE-asenteella varustetun, turvallisuuteen ja positiiviseen kasvatukseen perustuvan kodin, jossa ei unohdeta leikin merkitystä lapsen kehitykseen. Jotta lapsi voisi hyvin, on perhehoitajan muistettava pitää myös itsestään huolta.

Tämä työ ei tarjoa kaikille lukijoilleen uutta tieteellistä näkökulmaa, mutta ehkä työn tarkoitus onkin kaiken kiireen keskellä muistuttaa meitä pysähtymisen tarkeydestä sekä huomaamaan, mikä tässä maailmassa onkaan tärkeää? Perhehoitajat avaavat kotinsa suurella sydämellä lapsille, joilla turvaa ei ole. Perhehoito

tarjoaa lapselle tavallisen arjen keskellä aitoa kohtaamista ja välittämistä. Traumamat kulkevat mukana läpi ihmiselämän, mutta se ei tarkoita sitä, etteikö niistä voisi toipua. Toivo on tärkeää, ja se, että joku jaksaa kannatella ja välittää. Tämä sanoma kirkastui meille kirjoittajillekin vasta loppuvaiheessa. Sosiaaalialan työntekijöinä ja kasvattajina kiintymyssuhteet sekä kiintymyssuhdemallit ovat meille työmme näkökulmasta tärkeä aihe. Jokainen päivä joudumme työssämme pohtimaan, miten saamme luotua luottamusta ja turvaa lapsille ja nuorille. Tämän työn myötä, olemme entistä tietoisempia kasvattajia.

Tässä työssä ei kuitenkaan tullut esille sitä näkökulmaa, että ylisukupolvisuuden kierteeseen voi vaikuttaa myös ihmisten sosioekonominen asema kuten esimerkiksi tulot, koulutus, työ ja erilaiset sairaudet. Jatkotutkimusaiheena ylisukupolvisuutta olisi mielenkiintoista tarkastella enemmän, sillä sen vaikutusten ymmärtäminen auttaisi tunnistamaan sosiaalisia ongelmia laajemmin.

Perhehoitajien koulutuksessa käsitellään käytännön läheisesti traumainformoitua työtettä. Perhehoitajien ihmissläheiseen työn käsitteisiin kuuluu PACE, PLACE ja Loving, joihin osittain viittamme työssämme. Traumainformoidun työtteen pohjimmaisena ajatuksena on ymmärtää traumaattisten tapahtumien kuten ACE-tekijöiden vaikutuksia lapseen. Perhehoitajien ”vanhemmuuden talon” ja PLACE-asetteen yhteisvaikutuksilla voidaan vaikuttaa lapsen sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuden tunteeseen sekä korjaavien kokemusten äärelle. Tämä mahdollistaa lapsen hiljalleen turvallisen toipumisen ja toivon polulle.

Perhehoitajien ja meidän kaikkien sosiaaalialalla työskentelevien traumatietoisuuden lisääminen auttaisi todennäköisesti ymmärtämään traumatisoitunutta lasta entistä sensitiivisemmin, jonka myötä olisi mahdollista vaikuttaa myös ylisukupolvisen kierteen katkaisemiseen. Sanotaan, että ylisukupolvisen kierteen katkaisu olisi vanhemman tärkein työ lapsensa eteen, mutta jos oma vanhempi on siinä estynyt ja lapsi on sijoitettu perhehoitoon, kuka muu kuin perhehoitaja olisi siinä paras? Tästä syystä mietimmekin pitäisikö traumainformoitu työote olla laajemmin perhehoitajien koulutuksessa. Myös jatkotutkimusaiheena traumainformoidun työtteen vaikutukset perhehoidossa voisi olla mielenkiintoinen ja ajankohtainen?

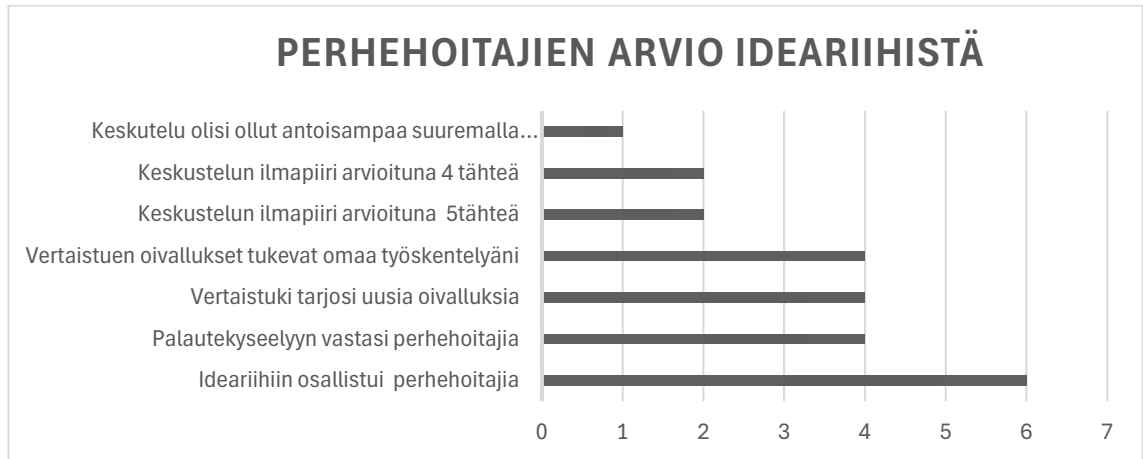
9.5 Eettinen tutkimusote

Koko opinnäytetyön ajan noudatimme eettistä tutkimusotetta. Opiskelijoina olimme vastuussa opinnäytetyön etenemisestä ja aikataulussa pysymisestä. Tiedotimme laatujohtajaa ja yhdyshenkilöitä opinnäytetyön eri vaiheista. Laatujohtaja välitti ajankohtaista tietoa perhehoitajille. Muista mahdollista muutoksista ilmoitimme osallisille mahdollisimman varhain erillisellä tiedotteella.

Virtuaalista Ideariiheä ja lähitapaamista varten pyysimme osallistuvilta perhehoitajilta suostumuksen etukäteen erillisellä suostumuslomakkeella, jota varten kysimme osallistujan nimen ja sähköpostiosoitteen. Noudatimme tietojen säilyttämisessä koko opinnäytetyöprosessin ajan salassapitovelvollisuutta. Perhehoitajien tiedot säilytettiin tietokoneella erillisessä kansiossa henkilökohtaisten salasanojen takana. Opinnäytetyöstä ei selviä kenenkään henkilöllisyys.

Ennen Ideariiheä kerroimme perhehoitajille, että keskustelut tallennetaan ja litteroidaan ja opinnäytetyön valmistuttua hävitämme kaikki tiedot asianmukaisesti (henkilötiedot, suostumuslomake, litteroinnit). Kerroimme myös, että heillä oikeus ennen opinnäytetyön alkua sekä opinnäytetyön aikana muuttaa mieltään ja keskeyttää mukana olo. Keskustelutilanteisiin loimme myönteisen tunneilmapiirin ja pidimme huolta siitä, että osallistujille välittyi tunne, että jokaisen ääni oli meille arvokas ja kaikki mielipiteet sekä tarkastelutavat olivat sallittuja ja hyväksytyjä. (Mäkinen 2006, 110.)

Havaintojemme mukaan vuorovaikutus soljuikin luontevasti välillämme ja keskustelun aikana syntyi arvokkaita oivalluksia ja näkökulmia. Vuorovaikutuksellinen ja välitön ilmapiiri mahdollisti sen, että perhehoitajien välille syntyi avoin keskusteluyhteys. Kuulimme molemmissa Ideariihissä paljon käytännön vinkkejä, joita perhehoitajat jakoivat jo keskustelun aikana toisilleen. Palautekaavake (liite 6) vahvisti käsityksemme Ideariihin toteutumisesta. Kaavio puolestaan kuvaa perhehoitojen kokemukset ja arvion siitä, miten Ideariihien toteutuksessa onnistuimme. Kaaviosta selviää, että perhehoitajat kokoivat tilaisuuden hyödylliseksi, mutta keskustelu olisi voinut olla antoisampi, jos osallistujia olisi ollut enemmän (kaavio1).

KAAVIO 1. Perhehoitajien yhteinen arvio ideariihien toteutumisesta.

Raportointivaiheessa kirjasimme teorian mahdollisimman helppolukaiseksi ja totuudenmukaiseksi kaikkia osapuolia kunnioittaen. Tutkimusetiikan mukaisesti ei jätetty pois mitään sellaista, mikä olisi vaikuttanut tutkimustuloksiin. (Ronkainen 2013, 8.) Kirjoittajina olimme vastuussa myös siitä, että viittaukset ja sitaatit ovat oikein, eikä raportti sisällä plagioituja kohtia. (Mäkinen 2006, 123.)

LÄHTEET

Araneva, M. 2018. Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma Talent.

Ehkäisevä työ. 2025. SOS-Lapsikylä. Verkkosivu. Viitattu 25.11.2025. <https://www.sos-lapsikyla.fi/ehkaiseva-tyo/>

Elo, S & Kajula, O. & Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisältö-analyysin vaiheet ja eteneminen. Hoitotiede. 2002, 34 (4) 215–225. Pdf-dokumentti. Verkkosivu. Viitattu 25.11.2025. [Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen](#)

Golding, K. 2014. Hoitava kiintymys - terapeutin vanhemmuus. Turvattu muutta ja traumoja kokeneiden lasten ja nuorten kasvun tukeminen. Käsikirja kasvattajille ja ammattilaisille. Tampere: PT-Kustannus, suomalainen laitos.

Hintikka, M & Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi.

Hipp, T. 2023. Trauma ja traumatisoituminen. Teoksessa Linner-Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–27.

Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: PT-Kustannus, suomenkielinen laitos.

Hämeen-Anttila, L. 2017. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kana-noja, A, Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma Oy, 216–225.

Juusola, A. 2023. Taakka vai turva? Mitä kannan mukanani menneiltä sukupol-vilta? E-kirja. BookBeat. Helsinki: Aino Juusola ja kirjapaja. Viitattu 25.11. 2025. Vaatii käyttöoikeuden. [Taakka vai turva? - Aino Juusola - E-kirja - Äänikirja - BookBeat](#)

Keltikangas – Järvinen, L. 2012a. Pienen lapsen sosiaalisuus. E- kirja. Book.Beat. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeuden. [Pienen lapsen sosiaalisuus - Liisa Keltikangas-Järvinen - E-kirja - BookBeat](#)

Keltikangas-Järvinen, L. 2012b. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kostamo, P. & Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022a. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House Oy. Ellibs lukuoh-jelma. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeuden. [Kirjoita itsesi asiantuntijaksi | Ellibs Lukuohjelma](#)

Kostamo, P, Airaksinen, T & Vilka, H. 2022b. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen oppimiseen. Helsinki: Art House Oy.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Viitattu 25.11.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2000/812>

Lampi, H. 2025. Onko normaalia, että? Vauva- ja taaperovuosien kysytyimmät kysymykset. E-kirja. Bookbeat. Jyväskylä: Tuuma-kustannus. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeudet. [Onko normaalia että...? - Hanna Lampi - Äänikirja - E-kirja - BookBeat](#)

Lastensuojelulaki 13.4.2017/417. Viitattu 25.11.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2007/417#Pidm46263581879104>

Lastensuojelupalvelut. 2025. SOS-Lapsikylä. Verkkosivu. Viitattu 2.11.2025. <https://www.sos-lapsikyla.fi/lastensuojelupalvelut/>

Mattila, L. & Rantala, J. 2019. Mitä ihmettä? Opi ymmärtämään lapsesi mieltä. E-kirja. Bookbeat. Helsinki: Gummerrus kustannus Oy. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeudet. [Mitä ihmettä? - Janna Manninen - E-kirja - Äänikirja - BookBeat](#)

Meistä. 2025. SOS-Lapsikylä. Verkkosivu. Viitattu 2.11.2025. <https://www.sos-lapsikyla.fi/meista/>

Perhehoitolaki 20.3.2015/263. Viitattu 25.11.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2015/263>

Ronkainen, S. 2013. Tutkimussuunnitelma. Pdf-dokumentti. Verkkosivu. Kansainvälinen. TAMK. Viitattu 25.11.2025. [file:///C:/Users/Sari%20Hakanen/Downloads/Ronkainen%20-%20tutkimussuunnitelma%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Sari%20Hakanen/Downloads/Ronkainen%20-%20tutkimussuunnitelma%20(3).pdf)

Schaefer, C E, & Kaduson, H D. (toim) 2012. Leikkiterapia. Teoria, tutkimus ja käytäntö. Guilford Publications.

Sinkkonen, J. 2015. Lapsen kiintymyssuhteet tavanomaisissa ja poikkeavissa olosuhteissa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 23–39.

Sinkkonen, J. 2018a. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. E-kirja BookBeat. 2. laitos 2018. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.bookbeat.com/fi/book/kiintymyssuhteet-elamankaareissa-100423>

Sinkkonen, J. 2018b. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. 1.–2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sinkkonen, J. 2019. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Äänikirja. BookBeat. WSOY. Viitattu 25.11. 2025. Vaatii käyttöoikeudet. <https://www.bookbeat.com/fi/book/lapsen-kanssa-108416>

Sinkkonen, J. & Hedman, A-M. 2020. Onnellinen lapsi. E-kirja. BookBeat. Helsinki: Jari Sinkkonen ja WSOY. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.bookbeat.com/fi/book/onnellinen-lapsi-168781>

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301. Viitattu 25.11.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2014/1301>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. E-kirja. Uud.painos. Helsinki: Tammi. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeudet. [Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi - Jouni Tuomi - E-kirja - BookBeat](#)

Trogen,T. 2021. Ilo olla yhdessä. Positiivisen vanhemmuuden voima. E-kirja. BookBeat. Helsinki: Kirjapaja. Viitattu 25.11.2025. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.bookbeat.com/fi/book/ilo-olla-yhdessa-322255>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus. Ellibs-lukuohjelma. Vaatii käyttöoikeuden. Viitattu 25.11.2025 [Näin onnistut opinnäytetyössä | Ellibs Lukuohjelma](#)

LIITTEET

Liite 1. Ideariihien haastattelun runko

- esittelykierron
- opinnäytetyön esittely, tavoite ja tarkoitus.
- aineiston kerääminen case-tapauksittain
vapaata keskustelua perhehoitojen kokemuksen pohjalta, työn vaatimuksista sekä tuen tarpeista
- tilaisuuden päättävä vapaa keskustelu.

Case-tapausten kysymykset;

- Millaisia tekijöitä arvioitte olevan perheen ja lasten tilanteen ja toiminnan taustalla?
- Kuinka näette kiintymyssuhteiden ja kiintymyssuhdemallien merkityksen perheen arjessa? Miten lähtisitte rakentamaan luottamuksellista suhdetta lapsiin?
- Millaiset tilanteet voisivat koitua haastaviksi suhteen rakentamisessa ja arjessa?
- Minkälaiset asiat voisivat tuottaa onnistumisen kokemuksia perhehoitajana?
- Millä kaikilla tavoilla ja keinoilla voisi tukea lasten myönteistä kasvua ja kehitystä?

Liite 2. Suostumuslomake

SUOSTUMUSLOMAKE

Opinnäytetyö: Turvattoman kiintymyssuhteen omaavan lapsen tukeminen

Suostumus tutkimukseen osallistumiseksi

Minua on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tieteelliseen tutkimukseen ja olen saanut kirjallista tietoa tutkimuksesta ja mahdollisuuden esittää siitä tutkijalle (-joille) kysymyksiä.

Ymmärrän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä sekä peruuttaa suostumus ja keskeyttää tutkimus väliaikaisesti syytä ilmoittamatta. Ymmärrän myös, että tiedot käsitellään luotamuksellisina.

Annan suostumukseni tutkimukseen.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus

Nimenselvennys

Liite 3. Tiedote

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä SOS-Lapsikylän perhehoidon kanssa. Tarkoituksemme on tarkastella sitä, miten turvaton kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen tunne-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin. Opinnäytetyön tuloksena tuotamme perhehoitajien työn tueksi oppaan, jonka tavoitteena on tukea työskentelyä arjessa.

Haluamme toteuttaa tutkimuksemme yksilöhaastatteluina erillisten haastattelukysymysten kautta tai vaihtoehtoisesti ryhmähaastatteluna. Toivoisimme, että haastatteluun osallistuisi mahdollisimman moni. Haastattelu olisi tarkoitus järjestää keväällä 2025 ja sen kesto olisi noin 1,5–2 tuntia. Haastattelutilaisuudessa keskustellaan kiintymyssuhteiden vaikutuksista lapseen perhehoitajien näkökulmasta. Haastattelu tullaan tallentamaan litterointia varten, mutta tallennukset hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Aineistoa käytetään vain opinnäytetyössä.

Kerättyjä tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Haastattelua varten kysymme teiltä nimeä, puhelinnumeroa sekä sähköpostiosoitetta, mutta tiedot ovat vain meidän saavutettavissa. Haastattelun tuloksia ei kuitenkaan pysty yhdistämään teihin ja opinnäytetyössä esiinnytte anonymeinä. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voitte peruuttaa osallistumisenne, milloin vain.

Jos teillä tulee mieleen mitään kysyttävää, ottakaa rohkeasti yhteyttä!

Ystävällisin terveisin;

Sari Hakanen sari.hakanen@tuni.fi

Sanna Stenman sanna.stenman@tuni.fi

Tampereen ammattikorkeakoulu

Liite 4. Ideariihimateriaali 1–4

1(4)

Case 1. Perhe Nieminen ja tytär Sonja 7v sekä poika Niklas 6v

Niemisen perhettä varjostaa päihderiippuvuus. Isä on jäänyt työttömäksi muutamia vuosia sitten. Hän juo runsaasti alkoholia ja viihtyy iltaisin lähibaarissa. Äidin vastuulla on kodin taloudellinen tilanne ja arjen pyörittäminen, eikä hänellä näin ollen ole paljon aikaa lapsille. Sonja ottaa paljon vastuuta veljestään.

Isän ollessa kotona ja päihtyneenä, vanhemmat riitelevät paljon, Päihtyneenä isän kontrolli pettää, hän lyö äitiä ja käyttäytyy uhmakkaasti myös lapsia kohtaan. Perheen arki näkyy ja kuuluu sekä heillä on pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus. Sonja ja Niklas ovat olleet väliaikaisesti sijoitettuna jo kahdesti. Nyt tilanne on kärjistynyt jälleen niin, että perheittä selviyttämään on kutsuttu poliisi. Poliisi on kutsunut paikalle myös lastensuojelun, koska olosuhteet eivät ole lapsille ovet suotuisat.

- Lastensuojelun tullessa paikalle, Sonjan käytös näkyy tilanteessa raivokkaana. Sonja joudutaan rauhoittamaan kiinni pitäen. Niklas puolestaan on täysin lamaantunut tilanteesta.
- Sonja ja Niklas päätetään sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon.
- Perhehoidossa Sonjan on vaikea hyväksyä vanhempien asettamia rajoja ja hän käyttäytyy hyvin uhmakkaasti. Niklaksen taas on hyvin vaikea saada kontaktia.
- Millaisia tekijöitä arvioitte olevan perheen ja lasten tilanteen ja toiminnan taustalla? Kuinka näette kiintymyssuhteiden ja kiintymyssuhdemallien merkityksen perheen arjessa? Miten lähtisit rakentamaan luottamuksellista suhdetta lapsiin? Millaiset tilanteet voisivat koitua haastaviksi suhteen rakentamisessa ja arjessa? Minkälaiset asiat voisivat tuottaa onnistumisen kokemuksia perhehoitajana? Millä kaikilla tavoilla ja keinoilla voisi tukea lasten myönteistä kasvua ja kehitystä?

Case 2. Yksinhuoltaja äiti ja 4 -vuotias tytär Maija

Maijan vanhemmat ovat eronneet 2-vuotta sitten. Maijan isä asuu nykyisin eri paikkakunnalla ja välimatkaa vanhempien välillä on nyt 250 kilometriä. Näin ollen isä ei ole enää säännöllisesti perheen arjessa mukana. Maija asuu siis äitinsä kanssa kahden.

Varhaiskasvatuksessa on havaittu, että Maija on usein liikkeissä vaatteissa ja iloisesta Maijasta on tullut itkuinen ja vetäytyvä. Maija kertoo varhaiskasvatuksessa, että työpäivän jälkeen äiti katsoo paljon televisiota tai nukkuu. Maija haluaa olla äidin lähellä, mutta äiti vain huutaa ja käskää menemään pois. Toisinaan Maija joutuu itse etsimään ruokaa kaapista. Varhaiskasvatuskeskustelussa äiti kertoo, että kokee yksinhuoltajuuden raskaana, eikä aina jaksa huolehtia Maijan perustarpeista. Yhteistuumin päätetään tehdä lastensuojeluilmoitus.

- Lastensuojelun tarpeen arvioinnissa todetaan, että äiti ei tällä hetkellä pysty turvaamaan Maijan fyysistä - ja psyykkistä turvallisuutta. Maija päätetään sijoittaa perhehoitoon toistaiseksi.
- Lähtöpäivänä Maija takertuu äitiin kovin. Hän ei halua lähteä. Perhehoidossa Maija on itkuinen, eikä päästä ketään lähelleen.
- Millaisia tekijöitä arvioitte olen äidin sekä Maijan tilanteen ja toiminnan taustalla? Kuinka näette kiintymyssuhteiden ja kiintymyssuhdemallien merkityksen perheen arjessa? Miten lähtisit rakentamaan luottamuksellista suhdetta Maijaan? Millaiset tilanteet voisivat koitua haastaviksi suhteen rakentamisessa ja arjessa? Minkälaiset asiat voisivat tuottaa onnistumisen kokemuksia perhehoitajana? Millä kaikilla tavoilla ja keinoilla voisi tukea Maijan myönteistä kasvua ja kehitystä?

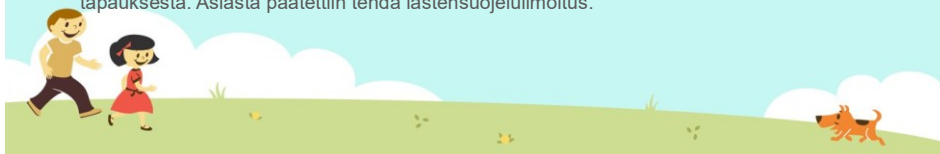

Case 3. Lila 5v, vanhemmat Tiia ja Olli

Lila on hyvin määrätietoinen tyttö. Lila tietää mitä tahtoo ja saa haluamansa tavalla tai toisella. Alkuun Lila osoitti itkemisellä ja kiukuttelemalla pahan mielensä, mutta hiljalleen keinovalikoimaan on liittynyt tavaroiden rikkominen, kiusan tekeminen, valehtelu ja raivoaminen. Vanhemmat ovat väsyneitä Lilan käytökseen ja syyttävät toisiaan siitä. Perheen metelöinnistä hiljaiseen aikaan on tehty muutamia valituksia isännöitsijälle.

Päiväkodissa muut lapset sanovat Lilan määrävän heitä leikissä ja olevan ilkeä heitä kohtaan. Myös hoitajat ovat sanoneet Lilan olevan johtaja leikeissä ja niiden päätyvän aina jonkun itkuun ja pahaan mieleen. Lila taas näyttää tyytyväiseltä sekä jollain tavalla nauttivan tilanteesta. Toisinaan Lila istuu tyytyväisenä päiväkodissa sijaisena olevan hoitajan sylissä.

Lila joutui lääkärin vastaanotolle hiljattain. Lila oli päiväkodissa tippunut liukumäestä ja ollut sekavan oloinen. Lääkäri oli tutkiessaan huomannut Lilalla mustelmia, outoja jälkiä vartalossaan sekä hiusten osittaista lähtöä. Lääkäri oli konsultoinut lastensuojelua tapauksesta. Asiasta päätettiin tehdä lastensuojeluilmoitus.

Lila sijoitettiin lastensuojelun kiireellisenä sijoituksena perhehoitoon. Ensimmäiset päivät sujuivat rauhallisesti, mutta pian Lila halusi milloin mitäkin ja saadessaan kieltävän vastauksen alkoi raivoaminen, tavaroiden heittäminen ja kiroaminen Leikkiessään hoitajan omien lasten kanssa, kinat ja leikkikaverien lyöminen olivat arkea Lilan suuttuessa.

Laittaessaan Lilan vaatteita pyykkiin perhehoitaja löysi Lilan vaatteiden seasta lapsensa lempipehmon sekä oman kateissa olleen kaulakorun. Lila kielsi ottaneensa kumpaankaan ja väitti jonkun muun laittaneen ne sinne.

Lilan on vaikea totella sekä noudattaa sääntöjä. Parhaimmat säännöt ovat Lilan tekemiä. Hoitajan yllätykseksi hänen omat lapsensa ovat tehneet Lilan toivomia sääntöjen vastaisia asioita. Kysyttäessä tätä Lilalta hän ei ole tietoinenkaan asiasta. Tosin jotakin Lilan muikea katse kertoo asiasta.

Millaisia tekijöitä arvioitte olen perheen sekä Lilan tilanteen ja toiminnan taustalla? Kuinka näette kiintymyssuhteiden ja kiintymyssuhdemallien merkityksen perheen arjessa? Miten lähtisit rakentamaan luottamuksellista suhdetta Lilaan? Millaiset tilanteet voisivat koitua haastaviksi suhteen rakentamisessa ja arjessa? Minkälaiset asiat voisivat tuottaa onnistumisen kokemuksia perhehoitajana? Millä kaikilla tavoilla ja keinoilla voisit tukea Lilan myönteistä kasvua ja kehitystä?

Case 4. Kaksoset Siiri ja Sointu 3 v, äiti Katri ja isä Mika

Kaksosten syntymät olivat iloinen tapahtuma Kattrille sekä Mikalle. Alkuun kaikki sujui hienosti, mutta piakkoin kotiutumisen jälkeen Katri sairastui synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Hänestä tuntui, että vauvat itkivät ja tarvitsivat koko ajan jotakin. Siirin ja Soinnun hieman kasvettua naapurin rouva on löytänyt heidät rappukäytävästä muutaman kerran pelkissä yöpaidoissa äidin ollessa itse täydessä unessa kotona. Viimeisellä kerralla rouva otti tytöt luokseen sohvalle nukkumaan, koska naapurissa oli "sotatilanne päällä". Toisinaan rouva on nähnyt tytöt pihalla varhain aamulla kaksistaan.

Mika puolestaan on "reissutöissä" ja piipahtaa kotona viikonloppuisin. Mika on töistensä väsynyt eikä jaksakaan olla Katrin apuna tarpeeksi. Kotona ollessaan Mika lähinnä raivoaa Kattrille tekemättömistä kotiaskareista ja sotkuisesta kodista. Välillä raivotessaan Mika rikkoo tavaroita, heittelee Katrin ja tyttöjen vaatteita rappukäytävään ja syyttää perhettä tilanteesta. Huutokuoron yhtyvät niin tytöt, Katri kuin Mika. Joskus naapurin rouva soittaa ovikelloa kysyäkseen onko kaikki hyvin?

- Naapurin rouva on ollut huolissaan riitelystä sekä tyttöjen huonosta hoivasta. Rouva on tehnyt lastensuojeluilmoituksen. Myös muutamat muut naapurit ovat asiasta samaa mieltä.
- Siiri ja Sointu sijoitetaan perhehoitoon. He ovat itkuisia, varuillaan ja silmin nähden stressaantuneita tilanteesta. He turvautuvat toisiinsa ja aikuisen läsnä ollessa ovat tarkkaavaisia sekä hiljaisia. Tytöt keskenään ollessaan keksivät puuhasteltavaa. Aikuisen tullessa huoneeseen jähmettyvät leikistään ja pyrkivät vähitellen häviämään huoneesta. Perhehoitaja on löytänyt tytöt muutaman kerran yöllä vaatehuoneesta nukkumasta.
- Millaisia tekijöitä arvioitte olen perheen sekä lasten tilanteen ja toiminnan taustalla? Kuinka näette kiintymyssuhteiden ja kiintymyssuhdemallien merkityksen perheen arjessa? Miten lähtisitte rakentamaan luottamuksellista suhdetta lapsiin? Millaiset tilanteet voisivat koitua haastaviksi suhteen rakentamisessa ja arjessa? Minkälaiset asiat voisivat tuottaa onnistumisen kokemuksia perhehoitajana? Millä kaikilla tavoilla ja keinoilla voisi tukea lasten myönteistä kasvua ja kehitystä?

Liite 5. Muutostiedote

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa. Tarkoituksemme on tarkastella sitä, miten turvaton kiintymyssuhde näkyy lapsen arjessa ja miten perhehoitajien kokemuksen mukaan lasten kasvua sekä kehitystä voidaan tukea myönteisesti. Opinnäytetyön tuloksena tuotamme SOS- Lapsikylälle ja teille perhehoitajille materiaalia, jonka tavoitteena on helpottaa ja tukea arjen työskentelyänne.

Tarkastelemme arjen haastavia kasvatustilanteita kiintymyssuhdetiedon valossa. Tätä varten olemme valmistelleet 4 case-tapausta, joihin toivomme saavamme vastauksia perhehoitajien kokemusten ja näkemysten pohjalta. Jokainen case-tapaus käsittelee eri osa-alueita, ja tavoitteenamme on saada konkreettisia näkemyksiä ja ehdotuksia niiden ratkaisemiseksi. Koko opinnäytetyöprosessin ajan noudatamme eettistä tutkimusotetta, eikä vastauksista selviä kenenkään henkilöllisyys. Vastauksia säilytetään henkilökohtaisilla tietokoneilla ja opinnäytetyön valmistuttua, kaikki tiedot hävitetään asianmukaisesti.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, mutta olemme kovin kiitollisia, jos sinulta löytyisi hetki aikaa vastata alla oleviin kysymyksiin ja näin auttaa meitä saamaan riittävästi aineistoa opinnäytetyöhömmе. Sinulla on käytettävissäsi 30 minuuttia vastaamiseen, mutta halutessasi vastaukset on mahdollista palauttaa aikaisemmin. Alla olevista linkeistä löydät tarkat kuvaukset case-tapauksista.

Kiitämme jo etukäteen ajastanne ja panoksestanne!

Ystävällisin terveisin;

Sari Hakanen sari.hakanen(at)tuni.fi

Sanna Stenman sanna.stenman(at)tuni.fi

Liite 6. Palautekysely

-
1. Asteikolla 1-5, kuinka koit, että sinut ...
kohdattiin tilaisuudessa? *

2. Minkälaisia ajatuksia tai oivalluksia ...
kiintymyssuhdekeskustelu sinussa
herätti? Opitko tilaisuudessa jotain
uutta? *

Kirjoita vastaus

3. Minkälaisiin asioihin meidän olisi ...
opinnäytetyössä sinun mielestäsi
tärkeä vielä kiinnittää huomiota?
*
-